

Tnu'u Ianyuux n-chidotnuni Smarku

*N-xian tnu'u Sua Bautista tnu'u va'a nuu ñayiu
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)*

¹ Du'a kixe'e tnu'u va'a Jesucristu. Da'ya Y#i Ianyuux kuu-ia.

² Xá n-kuu kue'e kuia n-xo tuu #in se nani Isaías. N-xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu. N-chidotnuni-s nax n-ja'an Ianyuux nuu Da'ya-ia: Tunda'a-r #in sey#i na juindodo nuu ka-s nuu-n ji'in.

Kada-s xa koo tu'a koio ñayiu hora na ji'in mee-n.

³ Kutuu-s #in yuku te kana xee-s ñayiu:

“Koo tu'a koio-n, chi vaxi Ia kuu Xto'o-n.

Kada koio ichi ndaa nuu-ia.”

Du'a n-chidotnuni Isaías xá n-kuu kue'e kuia.

⁴ Te du'a n-kuu. Yuku n-xee se nani Sua Bautista. N-dajuendute-s ñayiu. N-ka natu ini ñayiu kuechi-i te n-dajuendute-s-yi. N-ja'an-s xa dajuendute-s ñayiu natu ini kuechi-i te taxkanu ini Ianyuux kuechi-i.

⁵ N-ka xee ntdaa ñayiu lado Judea, ntdaa ñayiu ñuu nani Jerusalén. N-ka na'ma-i kuechi-i nuu Ianyuux, te n-dajuendute ña'a Sua nuu ndute de'va nani Jordán.

⁶ N-xi'na Sua da'ma n-kua'a idi kiti nani camello, te n-xo duku xiti-s cinturón #i. Xa n-xaxi-s kuu tika langosta xi'in ndudi ñuñu yuku.

⁷ N-ja'an-s nuu ñayiu:

—Xaku nga k̄iu te kixee ñn se taxnuni ka dada mee-r. Nde xa kuu-r muxu-s ma kua'a-r. Ni xa nandaxi-r correa ndixa-s ma kua'a-r.

⁸ Nuu ndute n-dajuendute ña'a mee-r mee-n, ko xi'in Espiritu Ii dajuendute ña'a mee-s mee-n.

N-dajuendute Sua Jesús

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ K̄iu ijan n-kee Jesús ñuu nani Nazaret lado Galilea, te n-xee-ia de'va Jordán. Ijan n-dajuendute Sua Jesús.

¹⁰ Na nane Jesús nuu ndute, n-xini-ia xa nune and̄iu, te vax juun Espiritu Ii. Ná kaa data vax juun, da n-kaa Espiritu Ii vax juun nuu Jesús.

¹¹ Nde and̄iu n-ja'an ñn tnu'u:

—Ndo'o kuu Da'ya Mani-r. Yo kuvete-r xaxe'e-n.

N-juini Satanás xa kadajuexa-i Jesús xa kada-ia xa juini mee-i

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Te nuni'no ni n-tunda'a Espiritu Ii Jesús jua'an-ia nde nuu ñayo ñayiu io.

¹³ Nuu ñayo ñayiu io n-xo tuu-ia uu diko k̄iu. Te n-kixee Satanás ijan. Kui'na kuu-i. N-juini-i xa kadajuexa-i Jesús xa kada-ia xa juini mee-i, ko ña n-kida Jesús ni ñn. Ijan n-xo tuu Jesús xi'in kitlavichi io yuku. Te n-ka xee ángel, ia xinokuechi nuu Ianyuux, xa chindee ña'a-ia.

N-xian tnu'u Jesús tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ K̄iu ijan n-ka chindi'u-s Sua Bautista vekaa. Te n-xee Jesús Galilea. Ijan n-xian tnu'u-ia tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu.

¹⁵ N-ja'an-ia:

—Vitna va'a tiempo xá n-kuyatni ña'a Ianyuux mee-n. Kunde'a koio-n xa taxnuni-ia ñuñayiu. Natu ini koio kuechi-n te jandixa koio tnu'u va'a.

N-ja'an Jesús koon se ka tava chaka, xa kunduu-s xi'in mee-ia

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ ñin kiu n-xika Jesús yundute ka'nu. Ndute jan nani Mar Galilea. N-xini-ia Simón xi'in ñani-s Ndrixi. Ka dakeé-s ñunu nuu ndute, chi se ka tava chaka ka kuu-s.

¹⁷ N-ja'an Jesús:

—Kunduu koio xi'in mee-r. Nani n-ka dataka-n chaka, dani dataka-n ñayiu, xa kunduu koio-i xi'in mee-r.

¹⁸ Nuni'no ni n-ka dandoo-s ñunu-s, te jua'an koio-s xi'in-ia.

¹⁹ Ijan n-xini-ia Jacobo. Da'ya Zebedeo kuu-s. N-xini-ia Jacobo xi'in ñani-s Sua. Xiti barcu-s nukoo-s, ka ndadava'a-s ñunu-s.

²⁰ N-ja'an-ia-s, te jua'an koio-s xi'in-ia. Xiti barcu n-ka dandoo-s taa-s Zebedeo xi'in se ka xinokuechi nuu-s.

N-kudeen Jesús nuu tachi u'u

(Lc. 4:31-37)

²¹ N-ka xee-s xi'in-ia ñuu nani Capernaum. Kiu ndetatu ñayiu Israel, kiu ijan, n-kiu Jesús veñu'u lucht. Ijan n-dakua'a-ia ñayiu.

²² N-ka teku-i nax ja'an-ia, te n-ka yu'u-i, chi xi'in xa taxnuni-ia dakua'a-ia-i. Ñatu dakua'a-ia-i ná dakua'a ña'a se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.

²³ Veñu'u lucht ijan n-xee ñin seyñ ñu'u tachi u'u anu-s. N-kana xee-s:

24 —Jesús, se ñuu Nazaret, ¿nax juuni-n ya'a? ¿Vaxi-n, vax ki danaa ña'a-n a? Xini ña'a mee-r jundu kuu-n. Ia li Ianyuux kuu-n.

25 N-kudeen Jesús nuu tachi u'u jan:

—¡Kadi yu'u-n! ¡Ta kee anu-s!

26 N-kida-i xa n-xiyi'i ka-s. Nde'e n-kana xee-i, te n-kee-i anu-s.

27 Te n-ka yu'u ntdaa ñayiu xyuku ijan. N-ja'an ñin-i nuu ñnka-i:

—¿Nax kuu xa'a? ñin xa xee dakua'a ña'a-s. ¡Ta'u tniu-s nuu tachi u'u, te jandixa ña'a-i!

28 Te yachi n-ka datekutnu'u tna'a ñayiu nitu'u lado Galilea ntdaa xa n-kida Jesús.

*N-ndadava'a Jesús didido Simón Spedru
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)*

29 Na n-kee Jesús veñu'u luchi, jua'an-ia ve'e Simón xi'in Ndrixi. N-ka kiu-s, ntdaa-s xi'in-ia. Simón xi'in Ndrixi xi'in Jacobo xi'in Sua.

30 Te ku'u didido Simón. Kaa-ña. Ka'ni tna'a-ña. N-ka ja'an ñayiu nuu Jesús xa ku'u-ña.

31 N-kiu-ia nuu kaa-ña. N-tni-ia nda'a-ña te n-ndone'e ña'a-ia. Hora ijan ni n-ndiko ña'a ka'ni, te mee-ña n-xia'an xa kax koio-s.

*N-ndadava'a Jesús kue'e ñayiu ku'u
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)*

32 Xañini ijan ni, na juan keé ngandii, te xndeka ñayiu ñayiu ku'u jua'an nuu tuu Jesús. Ntdaa ñayiu ku'u xi'in ntdaa ñayiu ñu'u tachi u'u anu-i, xn-deka-i-yi jua'an nuu tuu Jesús.

33 Ntdaa ñayiu Capernaum n-ka taka ve'e ijan.

34 N-ndadava'a-ia kue'e ñayiu ku'u. Kue'e nuu kue'e ka ku'u ñayiu. N-kine'e-ia kue'e tachi u'u

anu-i. Ña n-xejoon-ia xa ja'an tachi u'u, chi kut-nuni ini-i jundu kuu-ia.

N-dakua'a Jesús ñayiu Galilea

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Ne'e datne, na ta kukanda va'a ka, te n-ndokoo Jesús. N-kee-ia ñuu jan, te jua'an-ia nuu ñayo ñayiu io. Ijan n-xe'en-ia n-xijan ta'u-ia.

³⁶ Simón xi'in inka se kunduu xi'in-s n-ka xe nunduku-s Jesús.

³⁷ Na n-ka nani'i-s-ia, n-ja'an-s:

—Ka nanduku ña'a ntdaa ñayiu mee-n.

³⁸ N-xia'an-ia:

—Na ji'in-ro. Ji'in-ro ntdaa ñuu do ya'a, na dakua'a-r ñayiu ijan tuku. Chi xaxe'e xijan vaa-r.

³⁹ Du'a n-kuu. N-dakua'a-ia ntdaa ñayiu veñu'u kuechi nitu'u lado Galilea. Te n-kine'e-ia tachi u'u anu ñayiu.

N-ndadava'a Jesús ñn se te'yu ññ-s

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ ñn kiu n-xee ñn se te'yu ññ-s nuu tuu Jesús. N-xijan-s xamani nuu-ia. N-xe juuin xiti-s nuu-ia, te n-ja'an-s:

—Xini-da xa kua'a-n xa ndadava'a ña'a-n. Nux juini-n, te du'a koo.

⁴¹ N-kundau ini Jesús mee-s. N-dakaa-ia nda'a-ia, te n-tnñ-ia-s ita'u. N-xia'an-ia:

—Joon, juini-r xa ndadava'a ña'a-r.

⁴² Na n-ja'an Jesús tnu'u ya'a, te hora ijan ni n-ndundoo ññ-s te n-ndva'a-s.

⁴³ N-tunda'a-ia-s jua'an-s. N-ta'u tniu-ia nuu-s:

⁴⁴ —Maxku najani-n nuu ni ñn ñayiu naxa n-kuu xi'in mee-n. Jua'an nuu dutu. Dande'a-n-si ññ-n. Juña'a xa doko-n nuu dutu, ná n-ta'u tniu Moisés,

xaxe'e xa n-ndundoo ñii-n vitna. Du'a kutnuni ini koio ñayiu xa n-ndva'a-n.

⁴⁵ Ko mee-s jua'an ntdaa lado ijan, juan nujani-s naxa n-kuu. Xaxe'e xijan, n-kuu xa ña n-kua'a Jesús xa kiu-ia ñuu ijan. N-ndoo-ia yuku nuu ñayo ñayiu io. Te ntdaa ñuu xi'in ñuu ijan n-ka xee ñayiu nuu tuu-ia.

2

*N-ndadava'a Jesús ñn sey# ku'u nda'a ku'u xe'e
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)*

¹ Uni koon ka kiu, daa n-xiko Jesús n-naxee-ia Capernaum, te n-ka datekutnu'u tna'a ñayiu xa tuu-ia ñn ve'e ijan.

² Nunuvii ni n-ka taka kue'e ñayiu ve'e ijan. N-chitu-i ye'e. Ña n-kua'a ka ya'a-i xa kiu-i ve'e. Te n-ja'an-ia tnu'u va'a Ianyuux nuu-i.

³ Ijan n-ka xee sey# xndeka se ku'u nuu tuu Jesús. Koon tna'a-s xndido se ku'u nda'a ku'u xe'e.

⁴ Ña n-kua'a kandeka koio-s se ku'u kiu ye'e, chi xaxe'e xa chitu ñayiu ye'e. Ijan n-ka dakaa-s se ku'u diki ve'e. N-ka xanu-s ita'u diki ve'e nuu tuu Jesús. Nu nune jan n-ka june'e-s yuu ñu'u se ku'u.

⁵ Na n-xini Jesús xa ka jandixa-s-ia, n-ja'an-ia nuu se ku'u jan:

—Da'ya, xá n-taxkanu ini-r kuechi-n.

⁶ Ijan xtuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. N-ka xani ini-s:

⁷ “¿Nakuenda du'a ja'an-s? Kui'a ja'an-s Ianyuux. Idini Ianyuux kua'a xa taxkanu ini-ia kuechi-ro.”

⁸ Ko na'a Jesús nax ka xani ini-s, te n-xia'an-ia:

—¿Nakuenda du'a ka xani ini-n?

⁹ Ñatu u'u xa ja'an-r nuu se ku'u ya xa taxkanu ini-r kuechi-s. Te ñatu u'u xa ja'an-r xa ndokoo-s te ndone'e-s yuu-s te kaka-s.

¹⁰ Ko juini-r xa jini koio-n xa taxnuni Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu ñayiu ñuñayiu. Xijan kuu xa dande'a ña'a-r xa kua'a-r xa taxkanu ini-r kuechi ñayiu.

Te n-ja'an-ia nuu se ku'u:

¹¹ —Ja'an-r nuu mee-n. Ndokoo. Ndone'e yuu-n. Te juan nu'u ve'e-n.

¹² Hora ijan ni n-ndokoo-s. Nu ntdaa ñayiu jan n-ndone'e-s yuu-s, te n-kee-s ve'e, te juan nu'u-s ve'e-s. Te n-ka yu'u-i ntdaa-i, te n-ka xia'an-i xa n-kuta'u-i nuu lanyuux. N-ka ja'an-i:

—¡Nuncas ña n-xini-ro xa n-kuu vitna!

*N-ja'an Jesús se nani Leví xa kunduu-s xi'in-ia
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)*

¹³ Ìnka vuelta n-xikonuu Jesús yundute ka'nu. Ijan n-ka taka kue'e ñayiu nuu tuu-ia, te n-dakua'a-ia-i.

¹⁴ Na n-ya'a-ia ijan, n-xini-ia Leví, da'ya Alfeo. Nukoo-s ve'e nuu keya'u tvini impuestu. N-ja'an Jesús nuu Leví:

—Na kunduu-ro.

N-ndojuiin Leví, te jua'an-s xi'in-ia.

¹⁵ Te n-ya'a xa n-xaxi Jesús dita ve'e Leví. N-xaxi-ia xi'in kue'e seyii ka tñii tvini impuestu, xi'in kue'e ìnka se ka kida xa u'u. Se dakua'a Jesús xtuu ijan tuku. Chi kue'e-s n-ka kunduu xi'in-ia.

¹⁶ Te n-ka xini se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xi'in se fariseu, xa n-xaxi Jesús xi'in se kida xa u'u xi'in se tñii tvini impuestu. N-ka ja'an-s nuu se dakua'a-ia:

—¿Nakuenda xaxi-s te xi'i-s xi'in se ka tñii tvini impuestu xi'i-n se ka kida xa u'u?

¹⁷ N-teku Jesús nax n-ka ja'an-s, te n-ja'an-ia:

—Se io va'a, ñatu ndoñu'u-s doctor. Se ka ku'u, ndoñu'u-s doctor. Ñatu vaxi-r xa ja'an-r se xani ini xa ña tuu na kuechi-s. Vaxi-r xa ja'an-r se na'a xa io kuechi-s, xa kutuu koio-s xi'in mee-r.

¿Nakuenda ña ka xaxi-s?

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Se ka kunduu xi'in Sua Bautista, xi'in se fariseu, ñn kiu ña ka xaxi-s. Ña ka xaxi-s xaxe'e xa xne'e ii-s. Te n-ka xee ñnka seyii nuu tuu Jesús, te n-ka xijan tnu'u-s:

—¿Nax kuu xa ña ka xaxi se ka kunduu xi'in Sua, te dani se ka kunduu xi'in se fariseu, ko se ka kunduu xi'in mee-n, ka xaxi-s?

¹⁹ Te n-xia'an Jesús:

—Hora io viko tnunda'a, se n-ja'an noviu ka xaxi-s, chi tuu noviu xi'in-s. Ka xaxi-s xi'in noviu, hora tuu noviu.

²⁰ Ko vax kuyatni kiu xa kandeka ñayiu noviu ji'in. Kiu ijan ma kaxi ka se ka kunduu xi'in noviu.

²¹ 'Nuu da'ma tu'u ni ñn mayo dandee da'ma xee. Nux du'a kada-i, nandiyi da'ma xee, te ndata ka da'ma tu'u.

²² Te ni ñn mayo kua'a tnaa-i ndidí xee ñii tu'u. Nux du'a kada-i, dandava ndidí xee ñii tu'u, te tiu ndidí, te tiu ñii. Io xa tnaa-ro ndidí xee ñii xee.

N-ka tnundodo-s yoko triu kiu ndetatu

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ ñn kiu ndetatu ñayiu Israel, n-ya'a Jesús nuu kaa triu. Se ka kunduu xi'in-ia, n-ka kixe'e-s xa tnundodo-s yoko triu xa kaxi-s.

24 Te n-ka ja'an se fariseu:

—¡Kunde'a xa ka kida se dakua'a-n! Tnu'u ta'u tniu Moisés ja'an xa ma kadatniu-ro kiu ndetatu.

25 Ko n-ja'an Jesús:

—¿Nuncas ña n-ka'u-n nax n-kida David, na n-kunda'u-s te n-ka kojón-s xi'in se ka kunduu xi'in-s a?

26 Kiu ijan se nani Abitar n-kuu dutu taxnuni ka nuu ñayiu Israel, te n-kiu David veñu'u lanyuux, te n-xaxi-s tila ii kandodo xiti veñu'u jan. Ja'an tnu'u n-chidotnuni Moisés xa maxku du'a kada ñayiu. Meni dutu ka xaxi tila ii. Ko n-xaxi David tila ijan, te n-xia'an-s tila xa kax koio se ka kunduu xi'in-s tuku.

27 'N-kidava'a lanyuux kiu ndetatu xaxe'e ñayiu, xa ndetatu-i. Io xa kune'e ii-ro kiu ndetatu, ko diuni io xa kutnuni ini-n xa ndandi'i ka ñayiu dada kiu ndetatu.

28 Taxnuni Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu ntdaa xa io. Te diuni taxnuni-ia kiu ndetatu ñayiu.

3

N-ndadava'a Jesús ñn se n-yichi nda'a-s

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

1 Inka vuelta n-kiu Jesús ñn veñu'u luchi. Ijan nukoo ñn se ku'u nda'a-s. N-yichi nda'a-s, ñatuka xiniñu'u.

2 Se xyuku ijan, n-ka xo nde'a va'a-s Jesús, nux na ndadava'a-ia se ku'u kiu ndetatu. N-ka xo xitoyu'u-s xa tekuechi-s-ia.

3 N-ja'an Jesús nuu se n-yichi nda'a:

—Ndojuuin me'ñu ñayiu ya'a.

4 N-xijan tnu'u-ia nuu seyñ xyuku ijan:

—¿Nax ja'an tnu'u ta'u tniu? Kiu ndetatu-ro, ¿kada-ro xava'a, a kada-ro xa u'u a? ¿Kada-ro xa kutuu va'a ñayiu, a ka'ni-ro ñayiu a?

Ko mee-s, ña n-ka ja'an-s ni ñn.

⁵ Xi'in xa kiti ini-ia n-xo nde'a-ia ntdaa se ijan. Yo n-tnau ini-ia xaxe'e xa ñatu ka juini-s xa kut-nuni ini-s. N-ja'an-ia nuu se ku'u:

—Dakaa nda'a-n.

N-dakaa-s nda'a-s, te hora ijan ni n-ndva'a-s.

⁶ Te n-ka kee se fariseu. Xi'in se partido Herodes n-ka kida ñn nuu-s xa ka'ni-s-ia.

Kue'e xa kue'e ñayiu n-nataka yundute ka'nu

⁷ Inka vuelta jua'an Jesús xi'in se dakua'a-ia nde yundute ka'nu. N-ka xe kuitandijun ña'a kue'e ñayiu Galilea. Ñayiu Judea du.

⁸ N-ka xe kuitandijun ña'a ñayiu Jerusalén xi'in ñayiu Idumea. Ñayiu nde inka lado de'va Jordán xi'in ñayiu Tiro xi'in ñayiu Sidón du. N-ka xee kue'e xa kue'e ñayiu nuu tuu-ia, chi n-ka datekutnu'u tna'a-i milagru n-kida-ia.

⁹ Xijan kuu xa n-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia xa na koo tu'a barcu na keé-ia, xa maxku chita'i ña'a ñayiu.

¹⁰ Chi n-ndadava'a-ia kue'e xa kue'e ñayiu ijan. Ntdaa ñayiu ku'u ka tunda'a tna'a-i xa kuyatni koio-i xa tñi-i-ia.

¹¹ Te na n-ka xini tachi u'u Jesús, te n-ka ndua-i nuu mee-ia, te n-ka kana xee-i:

—Ndo'o kuu Da'ya Yï Ianyuux.

¹² Te nde'e n-kudeen-ia-i xa maxku ja'an ka-i jundu kuu-ia.

*N-kaxí Jesús uxi uu sey# xa kunduu-s xi'in-ia
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)*

13 Te n-xe xee Jesús yuku, te n-ja'an-ia nuu se n-kaxí-ia xa kandijun ña'a-s. Te n-ka xee-s nuu tuu-ia.

14 N-kaxí-ia uxi uu tna'a-s xa kunduu-s xi'in-ia. Tunda'a-ia-s xa ji'in-s xa juña tnu'u-s tnu'u va'a nuu ñayiu.

15 N-xia'an-ia xa taxnuni-ia nuu mee-s, xa nda-dava'a-s ñayiu ku'u, te kua'a-s xa kine'e-s tachi u'u xñu'u anu ñayiu.

16 N-kaxí-ia uxi uu sey#. Iin-s kuu Simón. N-nadanani ña'a-ia Spedru.

17 Jacobo, da'ya Zebedeo, xi'in ñani-s Sua. N-nadanani-ia-s Boanerges, xaxe'e xa xee ka ja'an-s ná kana dau tnu'u-s.

18 Ndrixi xi'in Slipe xi'in Bartolomé. Diuni Steu xi'in Tomaxi, xi'in Jacobo, da'ya Alfeo. Tadeo xi'in Simón, se partido cananista.

19 Te Judas Iscariote, se n-diko Jesús.

*Kui'a ja'an ñayiu Espíritu Ii
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)*

20 Ijan dada n-kiu Jesús iin ve'e, te inka vuelta n-ka taka ñayiu nuu tuu-ia. Xaxe'e xa kue'e ñayiu xyuku, ni xa kaxi-ia dita ña n-kuu.

21 Na n-ka tekutnu'u ñayiu kutna'a xi'in-ia xa du'a n-kuu, n-ka xee-i xa kandeka ña'a-i nu'u. N-ka ja'an-i xa n-nduloko-ia.

22 Se Jerusalén, se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, n-ka xee nuu tuu-ia, te n-ja'an-s:

—Kidatniu Beelzebú anu-s. Xi'in xa taxnuni kui'na kine'e-s tachi u'u ñu'u anu ñayiu.

²³ N-kana Jesús se ijan, te n-ja'an-ia ñin tnu'u xa dakua'a-ia-s:

—¿Nax xiniñu'u nux na kine'e Satanás mee mee-i?

²⁴ Ñin se kunxa'nu ka, nux na kada-s xa jantna'a ntna'a mee-s se ñuu-s, te du'a danaa-s ñuu-s.

²⁵ Ñin ve'e, nux n-jantna'a ñayiu ntna'a mee-i n-kuu, te ma na'a kuyuku koio-i ve'e-i.

²⁶ Te Satanás, nux n-jantna'a-i ntna'a mee-i n-kuu, te jin ndi'i ntdaa xa taxnuni-i.

²⁷ Ni ñin ñayiu ma kua'a kiu-i ve'e se ndaku ka. Ma kua'a-i xa tñi-i xaxii-s. Ditna ka duku va'a-i se ndaku ka, te dada kua'a-i tñi-i ntdaa xa io ve'e-s.

²⁸ Xandaa kuu xa ja'an-r. Taxkanu ini Ianyuux ntdaa kuechi ñayiu ñuñayiu. Ntdaa kuechi-i xi'in xa kui'a ja'an-i Ianyuux. Dava'a nga xa kui'a ka ja'an-i-ia, te taxkanu ini-ia-i.

²⁹ Ko nux kui'a ka ja'an-i Espíritu Ii, ma taxkanu ini Ianyuux mee-i. Nde kuia ma jin ndi'i nuncas ma taxkanu ini-ia-i. Tekuechi-ia-i nde kuia ma jin ndi'i.

³⁰ Du'a n-ja'an-ia, xaxe'e xa n-ka ja'an-s xa kidatniu kui'na anu-ia.

Di'i Jesús xi'in ñani-ia

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ijan n-xee di'i Jesús xi'in ñani-ia. Nujuiin koio-s xi'in-ña yata ve'e, te n-tunda'a-s tnu'u xa na kee-ia xa ndatnu'u-ia xi'in-s.

³² Xiti ve'e jan nukoo kue'e ñayiu nduu lado diñi Jesús. N-ka ja'an-s:

—Di'i-n xi'in ñani-n xnii yata ve'e. Ka nanduku ña'a-s.

³³ N-xia'an-ia:

—¿Jundu kuu di'i-r xi'in ñani-r?

34 Nde'a-ia se xtuu ijan, se naduku nduu ña'a, n-ja'an-ia:

—Ñayiu ya'a kuu di'i-r xi'in ñani-r.

35 Dava'a nga ñayiu ka kida xa juini Ianyuux, mee-i kuu ñani-r, kuu-i ku'a-r, kuu-i di'i-r.

4

Ën se xajan triu

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Inka vuelta n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia ñayiu yu'u ndute ka'nu. Yo kue'e ñayiu n-ka taka nuu tuu-ia. Xijan kuu xa n-keé-ia ñn barcu nuu ndute. Ijan nukoo mee-ia, te xyuku ntdaa ñayiu nuu ñu'u yundute.

2 N-ja'an-ia ñn tnu'u xa dakua'a-ia ñayiu ijan. N-xia'an-ia:

3 —Kunini koio-n. Ën se xajan triu, n-kee-s juan kate-s triu.

4 Na xate-s tata, te xaku tata n-xino ichi, te n-xee chilidaa, te n-nachii-ti tata.

5 Xaku ka tata n-xino nuu ñu'u yadi nuu kaa kue'e yuú. Yachi n-xite tata, chi ñu'u yadi kuu.

6 Ko hora n-ndii ngandii, te n-kayu ditu triu kuechi. Xaxe'e xa ña n-xika yo'o-i, te n-yichi-i.

7 Xaku ka tata n-xino nuu kaa iñu. Na n-xite triu, te n-xa'nu ka iñu dada triu. N-chida'u iñu triu, te ña n-kee nuni yoko triu.

8 Ko dava ka tata n-xino nuu ñu'u kojón, te va'a n-xite te n-xa'nu, te va'a n-kee nuni yoko triu. Dava yoko triu n-kee oko uxi nuni, dava yoko triu n-kee uni diko nuni, dava yoko triu n-kee ñn cientu nuni.

⁹ 'Xandaa kuu xa xndaxio do'o-n. Io xa kunini koio-n.

Se dakua'a Jesús, n-ka xijan tnu'u-s-ia nax juini kachi tnu'u-ia

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Ndi'i ñayiu juaan nu'u. Menga Jesús, xi'in uxi uu se dakua'a-ia, xi'in inka se ka kunduu xi'in-ia, n-ka ndoo. N-ka xijan tnu'u-s-ia nax juini kachi tnu'u n-xia'an-ia.

¹¹ N-xia'an-ia:

—Kaxi ja'an Ianyuux nuu mee-n. Kida-ia xa kutnuni ini koio mee-n nanda taxnuni mee-ia ñuñayiu. Ko nuu inka ñayiu meni tnu'u dakua'a ja'an-ia.

¹² Juini xnde'a-i xa xnde'a-i, ko ma kutnuni ini-i. Juini xnini-i xa xnini-i, ko ma taxkanu ini Ianyuux kuechi-i.

N-ja'an Jesús nax juini kachi “In se xajan triu”

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ 'Nux ñatu kutnuni ini-n tnu'u ya'a, ¿nanda kutnuni ini-n dava ka tnu'u dakua'a?

¹⁴ Ná kuu se xajan triu, da kuu se xian tnu'u tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu.

¹⁵ Ná kuu tata n-xino ichi, da kuu dava ñayiu. Hora tekui tnu'u Ianyuux, te xee Satanás, te dita-i tnu'u Ianyuux anu ñayiu jan.

¹⁶ Ná kuu tata n-xite nuu ñu'u yuú, da kuu inka ñayiu. Teku-i tnu'u Ianyuux, te xeka va'a-i tnu'u, te kuvete-i.

¹⁷ Ko kuu-i ná kuu triu chachi ña n-xika yo'o. Nux kue'e vida ya'a-i, o nux jini u'u ña'a ñayiu xaxe'e xa jandixa-i tnu'u Ianyuux, te ma kundee ini-i xa jandixa ka-i Ianyuux.

¹⁸ Ná kuu tata n-xite nuu kaa iñu kuu inka ñayiu. Teku-i tnu'u Ianyuux.

¹⁹ Ko juini-i xa kutuu va'a-i ñuñayiu. Juini-i xa ni'i-i tvini, te kukajan ini-i ntdaa xa io ñuñayiu. Du'a danda'u-i mee-i, te ma kane tnu'u Ianyuux anu-i.

²⁰ Te ná kuu tata n-xite nuu ñu'u kojón, da kuu dava ñayiu. Teku-i tnu'u va'a Ianyuux, te xeka va'a-i. Juini-i xa kada-i ntdaa xa juini Ianyuux. Ná kuu yoko tr̥iu ne'e oko uxi nuni, a uni diko nuni, a ñin cientu nuni ka kuu mee-i.

*Ñin candil koko
(Lc. 8:16-18)*

²¹ 'Kani ini koio candil koko. Ma chiva'a-ro candil koko xiti maquila. Ni ka'a xito-ro. Jandodo-ro candil nuu dujun, na kua'a xa kukanda va'a.

²² Ni ñin xa yiva'a ma kiva'a, chi koo kanda. Ni ñin xa na'i ma koo na'i, chi ketuu.

²³ Xandaa kuu xa xndaxio do'o-n. Io xa kunini koio-n.

²⁴ 'Chinuu nax kunini-n. Nani chiku'a mee-n, dani nachiku'a ña'a Ianyuux. Te tax ka-ia.

²⁵ ñin ñayiu, nux neva'a kue'e-i, te xia'an ka Ianyuux. ñin ñayiu ña tuu nax io, dita Ianyuux nde ita'u xa neva'a-i.

Xite tata te xa'nu

²⁶ 'Xa taxnuni Ianyuux kuu ná kuu xa xate ñin seyii tr̥iu nuu ñu'u.

²⁷ Kidi-s. Ndokoo-s. Nduu, xakuaa xite tata te xa'nu. Te ña xini-s nanda xite, nanda xa'nu.

²⁸ Mee nuu ñu'u kee xa kaxi-ro. Ditna ka xite tr̥iu kuii. Ijan dada xino yoko tr̥iu. Ijan dada kee nuni.

²⁹ Na n-yichi tr̥iu, xa'nde-s tr̥iu xa nakueka-s, chi xá n-xee k̥iu ta'nde.

*Ɔn ndijin maxtaxa**(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)*

³⁰ ƆNdeda Ɔn xa io dadavatna'a-r xi'in xa taxnuni Ianyuux?

³¹ Ná kuu ndijin maxtaxa, da kuu xa taxnuni Ianyuux. Yava ka ndijin maxtaxa dada dava ka xa xate-ro nuu ñu'u.

³² Na n-xite, nde'e ka xa'nu dada dava ka ku'u. Nde'e kee nda'a maxtaxa, te xee chilidaa andiu xa ndetatu-ti ka'a maxtaxa.

*Nakuenda ja'an Jesús tnu'u dakua'a**(Mt. 13:34-35)*

³³ Kue'e tnu'u dakua'a n-ja'an Jesús nuu ñayiu, nde nuu n-xee xa kutnuni ini-i.

³⁴ Tnu'u ya'a n-ja'an-ia nuu ñayiu, ko hora n-ndoo menga-ia xi'in se dakua'a-ia, n-dakua'a-ia mee-s nax juini ja'an tnu'u jan.

*N-kudeen Jesús nuu tachi nde'e**(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)*

³⁵ Na vax kuneé kiu ijan, n-xia'an Jesús nuu se dakua'a-ia:

—Na ya'a-ro nde inka lado yundute ka'nu.

³⁶ N-ka dandoo-s kue'e ñayiu jan, te xndeka-s Jesús jua'an barcu. Diuni jua'an titni ka barcu tuku.

³⁷ Yo n-kane tachi nde'e. N-tuxndee ndute barcu, te vax chitu-té xiti barcu.

³⁸ Xiti barcu, lado do nino, ijan kaa Jesús, kidi-ia yi'i almohada diki-ia. N-ka dandoto ña'a-s ka xia'an-s:

—¡Maestru! ƆÑa tuu nax vi'i-n xa vax nduxi-ro nuu ndute a?

³⁹ N-ndokoo-ia, te n-kudeen-ia nuu tachi. Te n-ja'an-ia nuu ndute:

—Kadi yu'u-n. Na nini.

N-kuna'i tachi, te ntdaa n-kendoo va'a.

⁴⁰ N-ja'an-ia nuu se dakua'a-ia:

—¿Nax kuu xa yo ka yu'u-n? ¿Ta jandixa ka-n xa ñunuu ña'a-r a?

⁴¹ Yo nde'e n-ka yu'u-s. N-ka ja'an-s iin-s nuu inka-s:

—¿Na seyii kuu se ya'a, xa jandixa ña'a tachi xi'in ndute?

5

Ɔn se ñuu Gadara

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Te n-ka xee-s nde inka lado yundute ka'nu, nuu katuu ñuu ñayiu Gadara.

² Na n-kane Jesús barcu, n-nanitna'a-ia xi'in iin se ñu'u tachi u'u anu-s.

³ Se ya'a n-kee-s kava nuu xyinduxi ndiyi, chi ijan tuu-s. Ni cadena ña kua'a ka xa tetniï ña'a ni iin ñayiu.

⁴ Kue'e vuelta n-ka tetniï-s-si yo'o, ko xa'nde-s yo'o, te kue'e vuelta n-ka tetniï-s-si cadena, ko xa'nde-s cadena. Ni iin-s ñayo ka ndaku nuu-s.

⁵ Kiu xi'in kiu, nduu, xakuuaa, n-xikonuu-s nua yuku. N-xo kana xiin-s, te xi'in yuu n-xo dat-nukue'e-s mee-s.

⁶ Nde ijan n-xini xika-s Jesús, te n-kendava-s jua'an-s nuu tuu-ia, te n-xe juiin xiti-s nuu-ia.

⁷ Nde'e n-kana xee-s:

—Jesús, Da'ya Yiï Ianyuux taxnuni, maxku ña'a kada ña'a-n. Na kada Ianyuux xa maxku kada u'u ña'a-n.

⁸ Du'a n-ja'an tachi u'u, xaxe'e xa n-ta'u tniu Jesús xa kee-i anu-s.

⁹ N-xijan tnu'u-ia-i:

—¿Nax nani-n?

N-xia'an-i:

—Nani-da Ejército, chi kue'e-da io.

¹⁰ Kue'e n-xijan ta'u tachi u'u xa maxku tunda'a-ia-i ji'in-i.

¹¹ Te yatni yuku ijan ka xaxi kue'e xa kue'e kuchi.

¹² N-ka xijan ta'u tachi u'u:

—Tunda'a ña'a-n nuu yuku kuchi de, xa na kiu koio-da anu-ti.

¹³ N-xejoon Jesús. N-ka kee tachi u'u anu se ijan, te n-ka kiu-i anu kuchi. N-ka kendava-ti. N-ka nuu-ti nuu ndichi. N-ka keé-ti nuu ndute ka'nu. Ijan n-ka nduxi-ti. Vaa naxa uu mil kuchi n-ka xi'i nuu ndute.

¹⁴ Se xñunuu kuchi, n-ka kendava-s juan nu'u-s ñuu-s, ranchu-s, xa juña tnu'u-s ntdaa xa n-kuu, te n-ka kee kue'e ñayiu ka xe koto-i.

¹⁵ N-ka xee-i nuu tuu Jesús. N-ka xini-i se n-ñu'u tachi u'u anu-s. Nukoo-s, ni'no-s da'ma-s, te va'a xani ini-s. Se n-ñu'u tachi u'u anu-s, se nani Ejército, mee-s kuu-s. Te loko n-ka yu'u ñayiu jan.

¹⁶ Se n-ka xini nax n-kuu se n-ñu'u tachi u'u anu-s, n-ka najani-s nuu ñayiu jan ntdaa xa n-ka xini-s. Te diuni n-ka najani-s xa n-ka ya'a kuchi.

¹⁷ N-kixe'e ñayiu ijan xa kajan koio-i nuu Jesús xa na kee-ia ñuu-i.

¹⁸ Na n-ndeé Jesús barcu, te n-xijan se n-ñu'u tachi u'u anu-s xa ji'in-s xi'in-ia.

¹⁹ Ko ña n-xejoon-ia. N-xia'an-ia:

—Juan nu'u ve'e-n nuu xtuu ñayiu kutna'a xi'in-n. Juña tnu'u nax n-kida Xto'o-n xaxe'e-n. Juña tnu'u xa n-kundau ini ña'a-ia.

²⁰ Juan nu'u-s, te n-xian tnu'u-s ntdaa xa n-kida Jesús xaxe'e-s. N-daxandodo tnu'u-s nitu'u distrito Decápolis, te n-ka yu'u ntdaa ñayiu ijan.

Da'ya di'i se nani Jairo
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

²¹ N-naxee Jesús xiti barcu inka lado yundute ka'nu nuu n-kee-ia. Ijan n-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu nde nuu tuu-ia. Nujuiin-ia yundute jan.

²² Ijan n-xee in se yinda'a veñu'u luchi, se nani Jairo. Na n-xini-s Jesús, n-xe juuin xiti-s nuu-ia.

²³ Kue'e n-xijan-s:

—Da'ya-da xá io-i xa kuú-i. Na ji'in-ro ve'e-da xa kajan ndodo-n nda'a-n mee-i, xa ndva'a-i te kutuu va'a-i.

²⁴ Jua'an Jesús xi'in-s. Kue'e xa kue'e ñayiu xndi-jun ña'a, xa diko ka data'i-i-ia.

²⁵ Nuu ñayiu ijan tna'a in ñadi'i. Xá n-kuu uxi uu kuia xatu niñi-ña.

²⁶ N-ka xito ña'a kue'e doctor, te kue'e vida n-ya'a-ña. N-chiya'u-ña-s ntdaa xaxii-ña, ko dani ña n-ndva'a-ña. Du'a n-kuka'u ka-ña.

²⁷ Xá n-tekutnu'u-ña ntdaa xa n-kida Jesús. Ndi-jun-ña-ia, na'i ni n-tni-ña da'ma-ia.

²⁸ Chi n-ja'an-ña: “Nux na xee-ro xa tni-ro da'ma ni-ia, te ndva'a-ro.”

²⁹ Hora ijan ni n-nujuiin xa xatu niñi-ña, te n-kutnuni ini-ña xa n-ndva'a-ña.

³⁰ Te hora ijan ni n-kutnuni ini Jesús xa xi'in xa taxnuni-ia n-ndva'a in ñayiu. Me'ñu kue'e ñayiu ijan n-konenuu-ia, te n-xijan tnu'u-ia:

—¿Jundu n-tni da'ma-r?

³¹ N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—Xini-n xa kue'e xa kue'e ñayiu data'i ña'a, ¿te xijan tnu'u-n jundu n-tniñ ña'a?

³² Ko dani n-xo nde'a Jesús nitu'u lado xa jini-ia jundu n-tniñ ña'a.

³³ N-yu'u ñadi'i jan, te n-ni'i-ña, chi n-kutnuni ini-ña nax n-kuu. N-xee-ña n-nduandee-ña nuu-ia, te n-na'ma-ña ntdaa xa n-ya'a-ña.

³⁴ N-xia'an Jesús:

—Da'ya, xaxe'e xa jandixa ña'a-n, te n-ndva'a-n. Na kutuu va'a-n. Kue'e ya'a ma ku'u ka-n.

³⁵ Nini ja'an ka Jesús nuu ñadi'i jan, te n-ka xee se xinokuechi nuu se yinda'a veñu'u luchi. N-ja'an-s:

—Xá n-xi'í da'ya di'i-n. Maxku datna'a ka-n maestru.

³⁶ N-teku Jesús nax n-ja'an-s, te n-ja'an-ia nuu se yinda'a veñu'u luchi:

—Maxku yu'u-n. Diko ni jandixa ña'a-n.

³⁷ Ña n-xejoon-ia xa kandijun ña'a ntdaa ñayiu jan. Diko ni Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua ñani Jacobo.

³⁸ N-ka xee-s ve'e se yinda'a veñu'u luchi, te n-teku Jesús xa kuvaa xa kuvaa ñayiu n-ka taka ijan. Ka nda'i-i xa ka nda'i-i, te ka kana xee-i.

³⁹ N-kiu Jesús ve'e, te n-xia'an-ia:

—¿Nax kuu xa da ka kuvaa-n, te ka nda'i-n? Ña n-xi'í dichi luchi, chi diko ni kidi-i.

⁴⁰ Ñayiu xyuku ijan n-ka xakundee-i, chi xna'a mee-i xa n-xi'í dichi luchi. N-kine'e Jesús ntdaa ñayiu xyuku xiti ve'e, te ndeka-ia tadi'i-i xi'in uni se dakua'a-ia, n-kiu-ia nde nuu kaa dichi luchi.

⁴¹ N-tniñ-ia nda'a-i, te n-ja'an-ia nuu-i:

—Talita, cumi. (Tnu'u hebreu juini kachi: Dichi luchi, nuu mee-n ja'an-r. Ndokoo.)

⁴² Hora ijan ni n-ndokoo-i, n-ndojuiin-i, te n-nakaka-i. Uxi uu kuia io-i. Te se n-ka xo nde'a nax n-kuu, n-ka yu'u-s te n-ka kuvete-s.

⁴³ Ko n-ta'u tniu Jesús nuu-s xa maxku juña tnu'u-s nuu ñayiu nax n-kuu. Te n-ja'an-ia xa na juña'a koio-s xa kaxi dichi luchi n-nandoto.

6

Juan nu'u Jesús ñuu nani Nazaret (Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

¹ Ijan n-kee Jesús, te juaan nu'u-ia ñuu nuu n-xa'nu-ia. N-ka kunduu se dakua'a-ia xi'in-ia.

² Na n-xee kiu ndetatu ñayiu Israel, n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia se xyi'i veñu'u luchi ijan. N-ka tekue'e ñayiu tnu'u-ia, te n-ka yu'u-i. N-ka xijan tnu'u tna'a-i:

—¿Ndexu n-dakua'a se ya'a ntdaa tnu'u dakua'a ña'a-s? ¿Ndexu xá n-dakua'a-s xa tu'a va'a-s? ¿Nax kuu xa xi'in nda'a mee-s kida-s milagru ñayo ñayiu kua'a xa kada-i?

³ ¿Ñadu se ya'a kuu carpinteru, da'ya María u? ¿Ñadu se ya'a kuu ñani Jacobo xi'in José xi'in Judas xi'in Simón a? ¿Ñadu ya'a io-ro xi'in ku'a-s a?

Te mee-s, ña n-ka chinuu-s xa ja'an Jesús, ña n-ka chinuu-s xa kida-ia.

⁴ Ko n-xia'an Jesús:

—Ntdaa ñayiu io xañu'u nuu se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu-i. Ko ñayiu ñuu mee-s xi'in se kutna'a xi'in-s xi'in ñayiu kee ve'e mee-s, ña'a. Mee-i ña ka jandixa ña'a.

⁵ Ijan ña n-kua'a xa kada Jesús milagru. Diko ni n-xajan ndodo-ia nda'a-ia uu uni ñayiu ku'u xa ndadava'a-ia-i.

⁶ Te n-kutnuni ini-ia xa ma jandixa ña'a-i, te n-tnau ini-ia xa du'a kuu xaxe'e xa'a. Dada n-xikonuu-ia ñuu xi'in ñuu n-dakua'a-ia ñayiu ijan.

N-tunda'a Jesús se dakua'a-ia xa juña tnu'u-s tnu'u va'a nuu ñayiu

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ N-kana Jesús n-uxi uu se dakua'a-ia, te n-kixe'e-ia xa tunda'a-ia-s xa ji'in-s. Ndi uu ndi uu tna'a-s n-tunda'a-ia-s jua'an-s. N-xia'an-ia xa taxnuni mee-ia xa kine'e-s tachi u'u anu ñayiu.

⁸ N-ta'u tniu-ia-s xa ña tuu nax kane'e-s ji'in. Ni dita, ni ñunu, ni tvini maxku juun duku xiti ñadio-s. Diko ni ñin vara yichi na kane'e-s.

⁹ N-ta'u tniu-ia xa ki'i-s ndixa-s, te kui'na-s idini du'nu-s ji'in.

¹⁰ N-xia'an-ia:

—Dava'a nga ve'e kiu-n, te ndoo-n ijan xa nde kee-n ñuu jan.

¹¹ Nux ña xeka va'a ña'a ñayiu ñin ñuu, ni ña juini-i xa kunini-i tnu'u-n, te kee-n ñuu jan, te kidi-n ñuyaka xe'e-n. Du'a dande'a-n ñayiu jan xa ña n-ka xeka va'a-i tnu'u va'a lanyuux. Xandaa kuu xa ja'an-r. Kiu ndadandaa lanyuux ntdaa xa io, kada u'u ka-ia ñayiu ñuu jan dada ñayiu ñuu nani Sodoma xi'in ñayiu ñuu nani Gomorra.

¹² Jua'an koio-s xian tnu'u-s xa io xa najani ini ñayiu kuechi-i.

¹³ N-ka kine'e-s tachi u'u anu kue'e ñayiu. Ita'u aciti n-ka xajan-s kue'e ñayiu ku'u, te du'a n-ka ndva'a-i.

Nanda n-xi'í Sua Bautista
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Te se kunxa'nu ka nani Herodes, n-tekutnu'u-s ntdaa xa kida Jesús. Chi ka daxandodo tnu'u ñayiu ntdaa xa kida-ia. Te n-ja'an Herodes:

—¿N-nandoto Sua Bautista xá n-kuu-s ndiyi a? Xijan kuu xa kida se ya'a milagru ñayo ñayiu kua'a xa kada-i.

15 N-ka ja'an dava ñayiu:

—Elías kuu-s.

Dava-i n-ka ja'an:

—Se xian tnu'u tnu'u Ianyuux kuu-s. Nani n-ka ja'an se n-ka xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia, dani ja'an mee-s.

16 Ko na n-tekutnu'u Herodes xijan, n-ja'an-s:

—¡Axa Sua Bautista kuu-s! ¡Se n-xa'nde-r diki-s, ko n-nandoto-s vitna!

17 Chi xaxe'e xa n-tnunda'a Herodes xi'in Herodías, n-xo kudeen Sua nuu-s. Xijan kuu xa n-tunda'a Herodes soldado, xa tñi-s Sua te chindi'u ña'a-s vekaa. Cadena n-ka duku-s-si. Te Herodías kuu ñadi'i Slipe, te Slipe kuu ñani mee Herodes.

18 Kiu ijan n-ja'an Sua nuu Herodes:

—Xa n-tnunda'a-n xi'in ñadi'i ñani-n, kuu xa kida-n kuechi.

19 Xaxe'e xijan n-xini u'u Herodías Sua. N-juini-ña xa ka'ni-ña-s, ko ña n-kua'a-ña.

20 Chi n-yu'u Herodes nuu Sua. Xini-s xa se kida xava'a kuu Sua, se ii kuu-s. Te ña n-xejoon Herodes xa kada u'u Herodías Sua. Juini ña n-xo kutnuni ini Herodes ntdaa xa n-ja'an Sua hora n-xo xo ndatnu'u-s xi'in-s, ko n-xo tna ini-s xa kunini-s-si.

21 Ko n-ni'i Herodías xa juini-ña hora n-kida Herodes viko xa n-daxino-s kuia xika-s. N-ja'an-s juxtixia, xi'in soldado kunxa'nu, xi'in se taxnuni nuu ñayiu distrito Galilea, xa kaxdini-s xi'in-s ve'e-s.

22 Te ijan n-xe kiu da'ya di'i Herodías nuu n-ka xaxdini se ijan, te n-xtaxe'e-i nuu-s, te yo n-tna ini Herodes xi'in se ka xaxi xi'in-s tuku. N-ja'an se kunxa'nu ka Herodes nuu-i:

—Kajan nuu-r dava'a nga xa juini-n, te taa-r.

23 Na'a lanyuux xa dava'a nga xa kajan-n nuu-r te taa-r, juini nde dava ñuu nuu taxnuni-r.

24 N-xe'en-i nuu di'i-i, te n-xijan tnu'u-i:

—¿Nax kajan-da nuu-te?

N-ja'an-ña:

—Kajan diki Nxua Bautista.

25 Yachi jua'an-i nuu se kunxa'nu ka, te n-xia'an-i:

—Juini-da xa vitnadii taa-n diki Nxua Bautista. Na kava ndodo nuu ko'o.

26 Yo n-kuko'yo ini se kunxa'nu ka, xaxe'e xa n-chinaa-s lanyuux, te ntdaa se ka xaxi xi'in-s n-ka tekku tnu'u-s, te ña n-juini-s xa natu ini-s tnu'u-s.

27 Hora ijan ni n-tunda'a se kunxa'nu ka Herodes in soldado jua'an vekaa. N-ta'u tniu Herodes xa kane'e-s diki Sua xee nuu xtuu-s.

28 N-xe'en-s vekaa, te ijan n-xa'nde-s diki Sua. N-xe ne'e-s diki Sua kandodo nuu ko'o, te n-xia'an-s dichi n-xtaxe'e. Mee-i, n-najuña'a diki Sua nuu di'i-i.

29 Na n-ka tekutnu'u se dakua'a Sua Bautista nax n-kuu, te n-ka xe'en-s, n-ka xe ndane'e-s yiki kuñu Sua, te n-ka xe kuxi ña'a-s.

*N-kida Jesús xa n-xaxi o'on mil sey#
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)*

³⁰ N-ka taka se n-tunda'a Jesús nuu tuu-ia. N-ka najani-s ntdaa xa n-ka kida-s, ntdaa xa n-ka dakua'a-s ñayiu.

³¹ N-ja'an Jesús:

—Na'i ni na ji'in-ro nde nuu ñayo ñayiu io, te ndetatu koio-n ita'u.

Chi kue'e xa kue'e ñayiu ka ndee-i te ka ndiu-i nuu tuu-ia xi'in-s. Xa ña n-kuu xa kax koio-s.

³² Xijan kuu xa menga-ia xi'in se dakua'a-ia, n-ka keé-ia xi'in-s barcu, te jua'an-ia xi'in-s nde nuu ñayo ñayiu io.

³³ Ko n-ka xini ñayiu jan hora jua'an koio-s, te n-ka najini-i-ia. N-ka kendava ñayiu jan ntdaa ñuu ijan, te ki'na ka mee-i n-ka xee.

³⁴ Na n-kane Jesús barcu, te n-xini-ia kue'e ñayiu xyuku ijan. N-kundau ini-ia-i, chi nani kuu tkachi ñayo se ñunuu-ti, dani ka kuu mee-i. N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-i.

³⁵ Na n-ñini, n-ka kuyatni se dakua'a-ia nuu-ia, te n-ka xia'an-s:

—Ya'a ña tuu nax io, te yo n-ñini.

³⁶ Tunda'a-n ñayiu ya'a, na ji'in koio-i ranchu, ñuu xa jueen-i xa kax koio-i, chi ña tuu nax kax koio-i.

³⁷ Ko n-xia'an-ia:

—Juña'a koio mee-n xa na kaxi-i.

N-ka xia'an-s:

—¿Njueen-ro tila xa kaxi-i a? ¡Io xa kada gastu-ro uu cientu denario, nux jueen-ro xa kax koio ntdaa ñayiu ya'a!

³⁸ N-xijan tnu'u Jesús:

—¿Nada tila io? Juan koto koio-n.

Na n-ka xe koto-s, xia'an-s nuu-ia:

—Io o'on tila te uu chaka.

³⁹ N-ta'u tniu Jesús xa na nkoo koio ñayiu nuu ite kuu.

⁴⁰ ñn cientu, ñn cientu-i te uu diko uxi, uu diko uxi-i n-ka nukoo ijan.

⁴¹ N-tnii Jesús o'on tila te uu chaka, te nukonde'a-ia andiu, n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu lanyuux. N-ta'u dava-ia tila, te n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na dakee xio-s nuu ñayiu jan. Diuni n-xia'an-ia uu chaka jan.

⁴² Te va'a n-ka xaxi ntdaa ñayiu jan.

⁴³ Te n-ka naje'en se dakua'a-ia pedazu ndoo ka. N-ka dachitu-s uxi uu yika, pedazu tila xi'in chaka ndoo ka.

⁴⁴ Te o'on mil seyii n-ka xaxi tila xi'in chaka kiu ijan.

N-xika ndodo Jesús nuu ndute mar

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Na n-ya'a xa'a, te n-xijan Jesús nuu se dakua'a-ia, xa na keé-s barcu ji'in nde inka lado yu'u ndute ka'nu. N-ja'an-ia xa dakaka-s barcu juindodo nuu-s nde ñuu nani Betsaida, nini tunda'a mee-ia ñayiu jan, xa nu'u koio-i ve'e-i.

⁴⁶ Du'a n-kida-ia, te jua'an-ia yuku, xa kajan ta'u-ia.

⁴⁷ Na n-kunee, nukoo barcu jan dava nuu ndute ka'nu, te ndoo menga Jesús yu'u ndute jan.

⁴⁸ N-xini-ia xa yo n-ka xiau se dakaka barcu, chi kane tachi nde'e nuu-s. Vaa kaa uni kaa datne n-kuyatni-ia-s, xika ndodo-ia jua'an nuu ndute. N-juini-ia xa ya'a-ia ñn xio nuu xtuu-s.

⁴⁹ Ko n-ka xini-s-ia xika ndodo-ia nuu ndute, te n-ka xani ini-s xa anu kuu-ia, te n-ka kana xee-s.

⁵⁰ Chi ntdaa-s n-xini-ia, te loko n-ka yu'u-s. Yachi n-ja'an-ia nuu-s:

—Koo ka'nu anu koio-n. Chi mee-r. Maxku yu'u koio ka-n.

⁵¹ N-keé-ia xi'in-s barcu, te n-nujuiin tachi. N-ka xani ini-s: “¿Nax n-kuu? ¿Nax koo?” Te yo n-ka yu'u-s.

⁵² Chi ña n-ka kutnuni ini-s nax n-kuu hora n-xia'an-ia tila n-ka xaxi kue'e ñayiu jan. Chi u'u n-ka jandixa-s.

N-ndadava'a Jesús ñayiu ku'u ñuu nani Genesaret (Mt. 14:34-36)

⁵³ N-ka dakaka-s barcu nde inka lado ndute ka'nu. Ijan n-ka xee-s ñuu nani Genesaret, te n-ka tetni-s barcu yu'u ndute.

⁵⁴ Na n-ka kane-s barcu, te n-ka najini ñayiu Jesús.

⁵⁵ Nituu'u ñuu ijan n-ka kendava ñayiu jua'an. N-ka kixe'e-i xa kandeka-i ñayiu ku'u ji'in nuu n-tekutnu'u-i xa tuu Jesús.

⁵⁶ Dava'a nga nuu n-xo xe'en-ia, ijan n-xo xe'en ñayiu. Na n-kiu-ia ñuu kuechi, ñuu na'nu, ranchu, dava'a nga nuu n-xika-ia, n-ka xajan tuu-i ñayiu ku'u ichi ijan. N-ka xijan-i xamani nuu-ia, xa na tni ñayiu ku'u juini ni yuda'ma-ia. Te ntdaa ñayiu ka ku'u n-ka tni ita'u yuda'ma-ia, te n-ka ndva'a-i.

7

Xa kee anu ñayiu kida xa ña io ndoo ka anu-i (Mt. 15:1-20)

¹ Nuú tuu Jesús, n-ka xee se fariseu xi'in se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. N-ka kee-s Jerusalén xa ji'in-s nuu tuu Jesús.

² N-ka xini-s xa dava se dakua'a Jesús ka xaxi tila hora ñatu io ndoo nda'a-s. Ña n-ka nanda'a-s xa kune'e ii-s. Te xijan n-ka tekuechi ña'a se fariseu.

³ Chi se fariseu xi'in ntdaa ñayiu Israel, ña xaxi-s nux ña nanda'a-s xa kune'e ii-s. Ka kida-s ná io ná jua'an ntdaa xa n-xetniu taxa'nu tnetnu-s.

⁴ Hora xe'en-s nuya'u, te io xa kuchi ñi-s antecas xa kaxi-s. Te kue'e ka io inka xa xetniu-s. Najini-s vasu-s, tndo'o-s, kidi kaa-s, yuu-s, xa ne'e ii-s.

⁵ N-ka xijan tnu'u se fariseu xi'in se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés:

—¿Nakuenda ña ka jandixa se dakua'a-n tnu'u n-ta'u tniu taxa'nu tnetnu-ro? ¿Nakuenda xa ña io ndoo nda'a-s te ka xaxi-s?

⁶ N-ja'an Jesús:

—Va'a n-kakune'e ña'a Isaías mee-n. Na n-xian tnu'u-s tnu'u lanyuux nuu ñayiu, n-kakune'e-s se io ñin xa ja'an-s ko inka xa kida-s:

Ja'an ñayiu ya'a xa xemani ña'a-i mee-r,
ko ña ndaa, chi ñatu jandixa ña'a anu-i.

⁷ Ñatu xiniñu'u xa ndadaka'nu ña'a-i.

Meni xa ta'u tniu sey# dakua'a-i ñayiu.

⁸ N-ka dandoo-n tnu'u ta'u tniu lanyuux, te kida-n xa xetniu sey#. Ka najini-n tndo'o-n, vasu-n, te ntdaa inka xa ñin nuu kuu, ko ñatu ka kida-n xa juini lanyuux.

⁹ Ñatu ka chinuu-n xa ta'u tniu lanyuux, xa kada na'i ka-n xa xetniu mee-n.

¹⁰ Chi n-ja'an Moisés: “Koo xañu'u nuu taa-n, nuu di'i-n.” N-ja'an-s: “Ñin ñayiu, nux kui'a ja'an-i taa-i, di'i-i, io xa ka'ni-n-yi.”

¹¹ Ko ja'an mee-n xa ñin seyñi kua'a xa ndunde'e-s nuu taa-s, di'i-s, te ja'an-s: “Ma kua'a-da xa chindee ña'a-da, chi ntdaa xa neva'a-da Corbán kuu.” (Corbán juini kachi: “Xa'a kuu ñin xa n-doko-da nuu lanyuux.”)

¹² Te ñatu ka xejoon-n xa kada-s ni ñin xaxe'e taa-s, di'i-s.

¹³ Te ka ta'u tniu-n nuu ñayiu xa kada mee-i ná kida mee-n. Xá n-ka dandoo-n tnu'u ta'u tniu lanyuux. Te kue'e ñnka xa ñin nuu xi'in xijan ka kida-n.

¹⁴ Ñnka vuelta n-ja'an Jesús nuu ntdaa ñayiu ijan. N-xia'an-ia:

—Kunini koio-n ntdaa-n, te kutnuni ini koio-n.

¹⁵ Ni ñin xa keé xiti ñayiu ma kada xa ñatu ne'e ii ñayiu jan. Xa kee anu ñayiu, kida xa ñatu ne'e ii-i.

¹⁶ Xandaa kuu xa io do'o-n. Io xa kunini-n.

¹⁷ N-dandoo-ia ñayiu, te n-kiu-ia ve'e, te n-ka xijan tnu'u se dakua'a-ia nax juini kachi tnu'u jan.

¹⁸ N-xia'an-ia:

—¿Dani mee-n tuku, ñatu ka kutnuni ini-n a? ¿Ta kutnuni ka ini-n xa ñin xa xaxi ñin ñayiu ma kua'a xa kada xa ma kune'e ii-i a?

¹⁹ Ña kiu xa xaxi-i nde anu-i. Diko ni xiti-i keé-i. Te dada ndexio ña'a-i.

Te du'a n-ja'an Jesús xa ntdaa xa io, kuu xa io ndoo xa kaxi-ro.

²⁰ Te n-ja'an-ia:

—Xa kee anu ñayiu, kida xa ña io ndoo ka anu-i.

²¹ Nde anu-i vaxi xa xani ini-i xa u'u. Kidi-i xi'in ñayiu ña n-tnunda'a xi'in-i, o dandoo tna'a-i, o ka'ni-i ndiyi.

²² Du'u-i, o kukajan ini-i xaxii ñnka ñayiu, o xa u'u kida-i nuu ñnka ñayiu. Danda'u-i ñayiu, o kida-i

dava'a nga xa juini mee-i, o xini u'u-i ñnka ñayiu. Jantnu'u-i ñayiu, o najuen tnu'u-i mee-i, o kuxee ini-i.

²³ Ntdaa xa u'u kee nde anu ñayiu, te kida xa ña io ndoo ka anu-i.

Ïn ñadi'i n-jandixa Jesús

(Mt. 15:21-28)

²⁴ Ijan n-kee Jesús jua'an-ia distrito Tiro, distrito Sidón. Ijan n-kiu-ia ñn ve'e. Ña n-juini-ia xa tekutnu'u ñayiu xa tuu-ia ijan, ko ña n-kua'a xa kiva'a-ia.

²⁵ Chi yachi n-tekutnu'u ñn ñadi'i xa tuu-ia ijan. Ñu'u tachi u'u anu da'ya di'i-ña. N-xee-ña nuu tuu Jesús, n-xe juin xiti-ña nuu-ia.

²⁶ Te ñadi'i ja'an tnu'u griegu kuu-ña. Ñatu kuu-ña ñadi'i ñuu Israel, ñadi'i Sirofenicia kuu-ña. Te n-xijan-ña nuu Jesús xa kine'e-ia tachi u'u anu da'ya di'i-ña.

²⁷ N-xia'an-ia:

—Ditna ka kada-r xa kax koio ñayiu ñuu Israel. Ñatu xiniñu'u, nux tñi-r xa ka xaxi ñayiu mee-r, xa dajane-r nuu ti-ina.

²⁸ N-xia'an-ña:

—Joon, dito. Ko ti-ina nukoo ka'a mexa, xax koio-ti pedazu kuechi nungoio, hora ka xaxi dichi kuechi io ve'e.

²⁹ N-xia'an-ia:

—Xaxe'e xa du'a n-ja'an-n, juan nu'u ve'e-n vitna. Xá n-kee tachi u'u anu da'ya di'i-n.

³⁰ Te juan nu'u-ña ve'e-ña. Na n-naxee-ña, n-nani'i-ña da'ya-ña. Kaa-i nuu xito-i ndetatu-i, chi xá n-kee tachi u'u n-ñu'u anu-i.

N-ndadava'a Jesús ñn se ña ja'an te do'o-s

³¹ N-kee Jesús distrito Tiro, te n-ya'a-ia ñuu nani Sidón. Ijan n-xikonuu-ia distrito Decápolis, xa xee-ia nde ndute ka'nu nani Mar Galilea.

³² Ijan xndeka ñayiu ñn se ku'u nuu tuu-ia. Se do'o kuu-s, te diuni ñatu ja'an va'a-s. N-ka xi-jan-i-ia xa kajan ndodo-ia nda'a-ia se ku'u, xa ndadava'a-ia-s.

³³ N-dandoo-ia ñayiu jan, te ndeka diin-ia se ku'u jua'an. Diki nda'a-ia n-tñi-ia yau do'o-s, te xi'in diki nda'a-ia n-xajan-ia dii-ia yaa-s.

³⁴ Nukonde'a-ia andiu, n-xenu ini-ia, te n-xia'an-ia:

—¡Efata! (Tnu'u juini kachi: ¡Na najaan do'o-s!)

³⁵ Hora ijan ni n-ndva'a-s. N-teku-s te n-ndva'a yaa-s, te kaxi n-naja'an-s.

³⁶ Te n-ta'u tniu Jesús xa maxku najani koio ñayiu jan nax n-kuu. N-ta'u tniu-ia xa maxku ja'an koio-i, ko kue'e ka n-ka ja'an-i.

³⁷ N-ka yu'u-i te n-ka kuvete-i. N-ka xia'an nuu tna'a-i:

—Va'a kida-ia ntdaa. Kida-ia xa nukonini ñayiu do'o, te kida-ia xa naja'an ñayiu ñatu ja'an.

8

N-kida Jesús xa n-xaxi koon mil ñayiu (Mt. 15:32-39)

¹ Kiu ijan n-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu nuu tuu Jesús. Te ña tuu nax kax koio-i io. N-kana Jesús se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

² —Kundau ini-r ñayiu ya'a. Xá n-kuu uni kiu xtuu-i xi'in-ro ya'a, te ña tuu nax kax koio-i io.

³ Nux tunda'a-r-yi nu'u koio-i ve'e-i, te ma kaxi-i, te kuita koio-i doko ichi, chi dava-i yo xika vaxi-i.

⁴ N-ka ja'an se dakua'a-ia:

—¿Ndexu ni'i-ro tila xa kax koio-i?, chi ñayo ñayiu io ya'a.

⁵ N-xijan tnu'u-ia:

—¿Nada tila io?

N-ka ja'an-s:

—Uxa.

⁶ N-ta'u tniu-ia xa na nkoo koio ñayiu nuu ñu'u ijan. N-tni-ia uxa tila jan, te n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila, te n-xia'an-ia nuu se dakua'a-ia, xa na dakee xio-s, xa kax koio ñayiu. N-ka dakee xio-s tila nuu ntdaa ñayiu jan.

⁷ Diuni n-xio uni koon chaka kuechi. N-xia'an Jesús xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te n-ja'an-ia xa na dakee xio-s chaka tuku.

⁸ Te va'a n-ka xaxi ntdaa ñayiu jan. Te n-ka naje'en se dakua'a-ia pedazu ndoo ka. Uxa yika na'nu n-ka dachitu-s.

⁹ Te naxa koon mil ñayiu n-ka xaxi kiu ijan. Te n-tunda'a Jesús ñayiu jan juan nu'u koio-i ve'e-i.

¹⁰ Te n-keé mee-ia xi'in se dakua'a-ia barcu, te n-ka xee-s distrito Dalmanuta.

Se fariseu, n-ka juini-s xa kada Jesús in milagru (Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ Te ijan n-ka xee se fariseu, te n-ka kixe'e-s xa jantna'a tnu'u-s xi'in Jesús. N-ka juini-s xa kada-ia in milagru, in seña vaxi nde andiu. Ka xitotnuni-s-ia.

¹² N-xenu ini-ia, te n-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa ka xijan ñayiu ya'a in milagru? Xandaa kuu xa ja'an-r. Nuú ñayiu ya'a, ma dande'a-r-yi ni in.

13 Te n-dandoo-ia se fariseu jan. Inka vuelta n-keé-ia barcu, te n-xee-ia nde inka lado yu'u ndute ka'nu jan.

Xa ka kida se fariseu

(Mt. 16:5-12)

14 Te n-ka ndunaa se dakua'a-ia xa kane'e-s tila ji'in. Idini tila ne'e-s xiti barcu jan.

15 Te n-ta'u tniu Jesús:

—Koo koio cuedado. Ñatu xiniñu'u levadura se fariseu, ni levadura se kunxa'nu ka Herodes.

16 Te n-ka ja'an-s nuu ñin-s nuu inka-s:

—Du'a ja'an-ia xaxe'e xa ña tuu na tila ne'e-ro.

17 Te n-teku Jesús nax n-ka ja'an-s, te n-xia'an-ia:

—¿Nax kuu xa ka ndatnu'u-n xa ña tuu na tila ne'e-n? ¿Ta kutnuni ka ini-n a? ¿Ñatu juini-n xa kutnuni ini-n?

18 ¿Io nduchi nuu-n, ko ña xnde'a va'a-n a? ¿Io do'o-n, ko ña xnini va'a-n a? ¿Ñatu xna'a-n nax n-kuu a?

19 Na n-ta'u dava-r o'on tila, na n-ka xaxi o'on mil seyii, te, ¿nada yika n-chitu pedazu ndoo ka n-ka nakueka-n?

N-ka ja'an-s:

—Uxi uu.

20 —Te na n-ta'u dava-r uxa tila, na n-ka xaxi koon mil ñayiu, te, ¿nada yika n-chitu pedazu ndoo ka n-ka nakueka-n?

N-ka ja'an-s:

—Uxa.

21 N-xia'an-ia nuu-s:

—Te dani, ¿ta ña'a ka kutnuni ini-n a?

N-ndadava'a Jesús ñin se kuaa ñuu nani Betsaida

22 Te ijan n-ka xee-s ñuu nani Betsaida. Ijan xndeka ñayiu ñn se kuaa nuu tuu Jesús. N-ka xijan-i-ia xa tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s.

23 N-tnii-ia nda'a-s, te ndeka-ia-s jua'an nde yuñuu. Ijan n-xajan-ia dñi-ia nduchi nuu-s, te n-tenee-ia nda'a-ia nuu-s. N-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Nukonde'a-n ita'u a?

24 Nde'a-s, te n-ja'an-s:

—Nde'a-da seyii. Ná xndaa yutnu xndaa-s, ko ka xikonuu-s.

25 Inka vuelta n-tenee-ia nda'a-ia nduchi nuu-s, te n-kida-ia xa nukonde'a-s. N-ndva'a-s, te nukonde'a kaxi-s ntdaa, nde xika.

26 N-tunda'a-ia-s xa nu'u-s ve'e-s. N-xia'an-ia:

—Maxku ndiu-n ñuu katuu ya'a vitna. Maxku najani-n nuu ni ñn ñayiu ya'a nax n-kuu.

N-ja'an Spedru xa Jesús kuu Ia n-tunda'a Ianyuux

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Te n-kee Jesús xi'in se dakua'a-ia jua'an-ia ntdaa ñuu kuechi xndatuu yatni Cesarea Filipo. Ichi ijan n-xijan tnu'u-ia se dakua'a-ia:

—¿Ndese kuu-r ka ja'an ñayiu?

28 N-ka ja'an-s:

—Ka ja'an-i xa Sua Bautista kuu-n. Ka ja'an inka ñayiu xa Elías kuu-n. Te inka-i ka ja'an xa ñn se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu xá n-kuu kue'e kuia kuu-n.

29 N-xijan tnu'u-ia:

—Te mee-n, ¿ndese kuu-r ka ja'an mee-n?

N-xia'an Spedru:

—Ndixi kuu Cristu. Ia n-tunda'a Ianyuux kuu-n.

³⁰ N-ta'u tniu-ia nuu-s xa maxku ja'an koio-s nuu ni ñn ñayiu jundu kuu-ia.

N-xio xa kuú Jesús

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Te n-kixe'e-ia xa dakua'a-ia-s xa Se kuu ñani tna'a ñayiu, io xa kue'e vida ya'a-s. N-ja'an-ia xa ma jandixa ña'a sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel. Ni dutu ka taxnuni, ni se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ma jandixa ña'a koio-s. N-ja'an-ia xa ka'ni ña'a koio-s, te nuu uni kiu nandoto-ia.

³² Kaxi n-ja'an-ia. Xijan kuu xa n-kee ñin Spedru xi'in-ia jua'an-s, te n-kixe'e-s xa kudeen-s nuu-ia, chi ña n-juini-s xa du'a koo.

³³ Ko n-nkonenuu Jesús te n-nukonde'a-ia se dakua'a-ia, te n-kudeen-ia nuu Spedru. N-xia'an-ia:

—¡Xiko juin, Satanás! Ñatu chinuu-n xa juini Ianyuux. Diko ni xa xani ini seyï xani ini mee-n vitna.

³⁴ N-kana-ia kue'e ñayiu jan xi'in se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

—ñin seyï, nux juini-s xa kunduu-s xi'in mee-r, ma kua'a kada-s xa juini mee-s. Kuu ná kuu xa doko-s curuxi nuu kuú-s. Io xa kande ini-s xa juini mee-s, xa kada-s ná kida mee-r.

³⁵ Dava'a nga ñayiu juini xa kada-i xa juini mee-i, ma kutuu va'a-i. Ko nux kande ini-i xa juini mee-i, xa jandixa ña'a-i mee-r te juña tnu'u-i tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu, te kutuu va'a-i.

³⁶ Chi, ¿nax va'a nux ni'i ñn ñayiu ntdaa xa io ñuñayiu, ko du'a chiya'u-i ntdaa xa kuu-i xi'in nde anu-i dakuita-i?

³⁷ Chi, ¿nax juña'a-i xa najueen-i anu-i? Ña tuu.

³⁸ Ná kuu ñadi'i dandoo yii-ña kuu ñayiu xtuu vitna. Meni xa u'u ka kida-i. Ìn seyii, nux kujanuu-s xaxe'e mee-r xi'in tnu'u-r nuu ñayiu ya'a, te dani kujanuu mee-r xaxe'e mee-s, hora na ndixi-r xi'in xa taxnuni Taa-r. Se kuu ñani tna'a ñayiu kuu-r, te ndixi-r xi'in ángel, ia ka xinokuechi nuu lanyuux.

9

¹ N-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Dava ñayiu nujuiin ya'a, ma kuú-i nde jini-i xa taxnuni lanyuux. Jini koio-i xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia te taxnuni-ia ñuñayiu.

*N-ka xo nde'a se dakua'a Jesús xadiñu-ia
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)*

² Nuú iñu kiu, ndeka Jesús Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua jua'an. Ndruni ni-s ndeka ña'a-ia jua'an, nde ñiki yuku dujun. Ijan ñini xnde'a-s, te n-nadama lanyuux Jesús. Danaa, diñu xa diñu nuu-ia, te diñu xa diñu ñii-ia.

³ Ná kaa yu'a yodo ñiki tnduu kaa da'ma-ia. Kuixi xa kuixi, te diñu xa diñu. Ña tuu ni ñin xa kiyi ná kiyi da'ma-ia hora ijan.

⁴ Danaa, n-nujuiin ndi Elías xi'in ndi Moisés ijan. Ndatnu'u-s xi'in Jesús.

⁵ N-ja'an Spedru nuu Jesús:

—Maestru, ñnaka va'a xa tuu-ro ya'a! Na kadava'a koio-da uni ve'e todo. Ìn ve'e mee-n, ñin ve'e Moisés, ñin ve'e Elías.

⁶ Chi ña n-kutnuni ini Spedru nax n-ja'an-s, chi yo n-ka yu'u-s, ndruni-s.

⁷ Ijan nuu vikó, te n-chida'u ña'a vikó jan ntdaa-s. Xiti vikó jan n-ka teku-s tnu'u:

—Se ya'a kuu Da'ya mani-r. Kunini koio-n nax ja'an-s.

⁸ Hora ijan ni n-ka xo nde'a-s nitu'u lado ijan, ko ña n-ka xini ka-s ni Elías ni Moisés. Menga Jesús nujuiin xi'in-s ijan.

⁹ Nini ka nuu-s yuku, te n-ta'u tniu-ia xa maxku najani-s ni ñn nuu ñayiu nax n-ka xini-s. Nde na ya'a xa nandoto Se kuu ñani tna'a ñayiu, dada najani koio-s ntdaa xa n-ka xini-s.

¹⁰ Xijan kuu xa ña n-ka ja'an-s ni ñn. Diko ni n-xijan tnu'u tna'a-s nax juini kachi xa kuú-ia te nandoto-ia.

¹¹ N-ka xijan tnu'u-s Jesús:

—¿Nakuenda ka ja'an se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés xa io xa ki'na ka Elías ndixi?

¹² N-xia'an-ia:

—Xandaa kuu xa ki'na ka ndixi Elías xa ndadava'a-s ntdaa. Te ja'an tnu'u lanyuux xa kue'e vida ya'a Se kuu ñani tna'a ñayiu, te ja'an ñayiu xa ña ndoñu'u ña'a-i.

¹³ Ko ja'an-r nuu mee-n xa xá n-ndixi Elías. Te n-ka kida ñayiu Elías ntdaa xa n-ka juini mee-i. Nani yodotnuni tnu'u lanyuux, dani n-ka kida-i-si.

N-ndadava'a Jesús ñn seluchi

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Juan nu'u Jesús xi'in ndruni se dakua'a-ia, nde nuu xtuu dava ka se dakua'a-ia. Ijan n-ka xini-s kue'e xa kue'e ñayiu naduku nduu nuu-s. Se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, n-ka jantna'a tnu'u-s xi'in se dakua'a Jesús.

15 Na n-ka xini ñayiu jan Jesús, te n-ka yu'u-i. N-ka kendava-i jua'an-i nuu-ia, te n-ka ja'an-i xa vanga takuu-ia.

16 N-xijan tnu'u-ia-i:

—¿Nax ka jantna'a tnu'u-n xi'in-s?

17 Te ñn se nujuiin me'ñu ñayiu jan n-ja'an:

—Maestru, ndeka-da da'ya yii-da vaxi nuu-n. Ñu'u ña'a tachi u'u, te ña ja'an-s.

18 Dava'a nga nuu tñi ña'a-i, te dajane ña'a-i nuu ñu'u. Xido t-iñu yu'u-s, te xax ndodo tna'a nu'u-s, te nde'e nduyutnu-s. Xá n-xijan-da nuu se dakua'a-n xa kine'e-s-yi, ko ña n-ka kua'a-s.

19 N-ja'an Jesús:

—Ñayiu ña jandixa ka kuu-n. ¿Nada ka kiu io xa kutuu-r xi'in-n? ¿Nada ka kiu io xa kundetu kuee-r xaxe'e-n?

N-xia'an-ia nuu taa seluchi jan:

—Taxi-s.

20 Te ndeka-s seluchi nuu-ia. Hora n-xini tachi u'u Jesús, loko nde'e n-daxiyi'i-i-si. N-ndua seluchi nuu ñu'u, te n-tuni'na-s, te n-xido t-iñu yu'u-s.

21 N-xijan tnu'u Jesús taa seluchi jan:

—¿Nada kuia n-kuu ku'u-s kue'e ya'a?

N-ja'an taa seluchi:

—Nde na luchi-s.

22 Kue'e vuelta n-dajane ña'a-i nuu ñu'u koko a nuu ndute, xa ka'ni ña'a-i. Ko nux kua'a-n, chindee ña'a-n xaxe'e-s. Kundau ini ña'a-n, mee-da xi'in mee-s.

23 N-xia'an Jesús:

—Nux kua'a-n xa jandixa-n. Nuu ñayiu jandixa Ianyuux, kua'a-ia xa kada-ia ntdaa.

24 N-kana taa seluchi jan:

—¡Jandixa-da! Chindee ña'a-n xa na jandixa ka-da.

²⁵ N-xini Jesús xa ka taka kue'e xa kue'e ka ñayiu ijan, te n-kudeen-ia nuu tachi u'u jan. N-ja'an-ia:

—Tachi u'u do'o, tachi u'u ña ja'an, ta'u tniu ña'a mee-r. ¡Ta kee seluchi de! Te maxku ndiu ka-n-si.

²⁶ N-kana xee tachi u'u jan, te n-kida-i xa n-xiyi'i ka seluchi, te n-kee-i. Katuu seluchi ná katuu ndiyi, te n-ka ja'an kue'e ñayiu jan xa n-xi'í-s.

²⁷ Ko n-tnii Jesús nda'a-s, te n-ndone'e-ia-s. Ijan n-ndojuiin-s.

²⁸ Ijan dada n-kiu Jesús ve'e, te n-ka xijan tnu'u se dakua'a-ia:

—¿Nakuenda ña n-ka kua'a-da xa kine'e-da tachi u'u seluchi jan?

²⁹ N-xia'an-ia:

—U'u kuu xa kine'e koio-n tachi u'u ya'a. Io xa kajan ta'u-n, te ma kaxi-n xa kune'e ii-n, dada ndaku-n.

*Vuelta kuu uu n-ja'an Jesús xa io xa kuú-ia
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)*

³⁰ Ijan n-kee-ia xi'in se dakua'a-ia, te n-ya'a-ia xi'in-s distrito Galilea. Te ña n-juini-ia xa jini ña'a ñayiu ijan.

³¹ Chi n-dakua'a-ia se dakua'a-ia. N-xia'an-ia:

—Ën seyii, diko-s Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu se ka'ni-s. Ka'ni koio-s-si, te nuu uni kiu nandoto-s.

³² Ko se dakua'a-ia, ña n-ka kutnuni ini-s tnu'u-ia. Te n-ka yu'u-s xa kajan tnu'u-s-ia.

*Se dakua'a Jesús, n-ka jantna'a tnu'u-s ndeda
ii-n-s kunxa'nu ka
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)*

³³ N-xee-ia xi'in-s ñuu nani Capernaum. Na n-xo tuu-ia ve'e, n-xijan tnu'u-ia-s:

—¿Nax n-ka jantna'a tnu'u-n ichi?

³⁴ Ko ña n-ka ja'an-s ni ñn. Chi ichi n-ka jantna'a tnu'u-s ndeda mee-s kunxa'nu ka.

³⁵ N-nukoo Jesús ijan, te n-kana-ia n-uxi uu se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia-s:

—Ñn ñayiu, nux juini-i xa kunxa'nu ka-i, io xa ku kuu-i ná kuu ñayiu ndijun da'u ni nga nuu ntdaa ñayiu. Io xa junukuechi-i nuu ntdaa ñayiu.

³⁶ N-tni Jesús nda'a ñn seluchi nujuiin ijan. N-xantuu-ia-s me'ñu ntdaa-s, te n-nundee-ia-s. N-ja'an-ia:

³⁷ —Ñn ñayiu, nux kueka va'a-i idini seluchi, kuu ná kuu seluchi ya'a, xaxe'e mee-r, dani kueka ña'a va'a-i mee-r tuku. Te nux kueka va'a-i mee-r, dani kueka va'a-i la n-tunda'a ña'a mee-r vaxi.

N-ja'an Jesús: “Ñn seyii, nux ña xini u'u ña'a-s, dani chindee ña'a-s”

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ N-xia'an Sua:

—Maestru, n-ka xini-da ñn se kine'e tachi u'u ñu'u anu ñayiu. N-ja'an-s xa kine'e-s-yi xi'in xa taxnuni mee-n, ko ña kunduu-s xi'in-ro. N-ka ta'u tniu-da-s xa maxku du'a kada ka-s, chi ña kunduu-s xi'in-ro.

³⁹ Ko n-ja'an Jesús:

—Maxku ja'an ka-n xa maxku kada-s. Chi ñn seyii, nux kada-s milagru xi'in xa taxnuni mee-r, te dada ma kua'a-s xa yachi kui'a ja'an ña'a-s mee-r.

⁴⁰ Chi ñn seyii, nux ña xini u'u ña'a-s, dani chindee ña'a-s.

⁴¹ Dava'a nga ñayiu taxi ñn yaxi ndute mee-n, xaxe'e mee-r, te chiya'u-r-yi. Xandaa kuu xa

ja'an-r. Nux taxi-i idini yaxi ndute na ko'o mee-n xaxe'e xa kunduu-n xi'in Cristu, nuncas ma kuita xa ni'i-i ta'u-i.

*“Maxku kada koio ka-n xa u'u”
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)*

⁴² 'Īn seluchi jandixa ña'a mee-r, nux kada ĩn ñaylu xa kada-s kuechi, te va'a ka xa n-ka dakeé seyĭ ñayiu jan nuu ndute ka'nu n-kuu. Va'a ka xaxe'e ñayiu jan nux ĩn yodo molinu, ĩn yodo yo vee, ñu'u dujun-i, te dakeé koio-s-yĭ nuu ndute ka'nu, te kuú-i n-kuu.

⁴³ Nux na kada nda'a-n xa kada-n kuechi, ka'nde-n. Va'a ka xaxe'e-n xa idini nda'a-n koo, te kĭu-n nuu kutuu va'a-n kuia ma jĭn ndĭ'i, dada xa io nduu nda'a-n, te jĭ'ĭn-n andea nuu ñu'u koko nuncas ma nda'va.

⁴⁴ Andea ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma nda'va ñu'u.

⁴⁵ Nux na kada xe'e-n xa kada-n kuechi, ka'nde-n. Va'a ka xaxe'e-n, xa idini xe'e-n koo, te kĭu-n nuu kutuu va'a-n kuia ma jĭn ndĭ'i, dada xa io nduu xe'e-n te dakeé ña'a-ia andea nuu ñu'u koko nuncas ma nda'va.

⁴⁶ Andea ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma nda'va ñu'u.

⁴⁷ Nux na kada nduchi nuu-n xa kada-n kuechi, tava-n. Va'a ka xaxe'e-n, xa idini nduchi nuu-n koo, te kĭu-n nuu taxnuni Ianyuux, dada xa io nduu nduchi nuu-n te dakeé ña'a-ia andea.

⁴⁸ Andea ma kuú tndaku ka xaxi kuñu ñayiu, te nuncas ma nda'va ñu'u.

⁴⁹ 'Chi'i-ro ñĭĭ ntdaa xa doko-ro nuu Ianyuux. Ná kuu ñĭĭ jan kuu xa kue'e vida ya'a-n ñuñayiu ya'a.

Dìuni ná kuu ñu'u koko, kuu xa kue'e vida ya'a koio-n ñuñayiu ya'a.

⁵⁰ Ná kuu ñí kuu mee-n. Va'a xiniñu'u ñí. Ko nux ñatuka ede, ¿nax kada-n xa nduu ede inka vuelta? Xijan kuu xa, io xa ku kuu koio mee-n ná kuu ñí va'a, ñí ede, nini xtuu-n ñuñayiu ya'a. Io xa kutuu mani-n ñn-n xi'in inka-n.

10

Maxku kada ni ñn ñayiu xa dandoo tna'a ñn seyí xi'in ñadi'i-s

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Ijan n-kee Jesús, te n-xee-ia distrito Judea nde inka lado de'va Jordán. N-ka taka kue'e xa kue'e ñayiu ijan, te inka vuelta n-kixe'e Jesús xa dakua'a-ia-i.

² N-ka kuyatni se fariseu, xa kototnuni-s-ia, te n-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Vatuka xa dandoo ñn seyí ñadi'i-s, a ña'a u?

³ N-xia'an-ia:

—¿Nax n-ta'u tniu Moisés?

⁴ N-ka xia'an-s:

—N-xejoon Moisés xa kadava'a ñn seyí ñn tutu xa dandoo-s ñadi'i-s.

⁵ N-xia'an Jesús:

—Xaxe'e xa unu xee ini-n n-kidava'a Moisés tnu'u ta'u tniu ya'a.

⁶ Ko ki'na nuu, na n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io, “n-kidava'a-ia seyí xi'in ñadi'i”.

⁷ “Xijan kuu xa dandoo seyí taa-s, dí-i-s, xa kutuu-s xi'in ñadi'i n-tnunda'a xi'in-s.

⁸ Te mee-s xi'in ñadi'i-s, nduu-s xi'in-ña, kuu idini ñayiu. Ñatuka kuu-s uu ñayiu, chi idini ñayiu n-nduu-s.”

⁹ N-kida lanyuux xa idini ñayiu ka kuu-s, te xijan kuu xa maxku kada ni ñin ñayiu xa dandoo tna'a-s.

¹⁰ Inka vuelta xiti ve'e, n-ka xijan tnu'u se dakua'a Jesús nax juini kachi tnu'u n-ja'an-ia.

¹¹ N-xia'an-ia:

—Nux dandoo ñin seyii ñadi'i-s, te natnunda'a-s xi'in inka ñadi'i, kida-s kuechi nuu ñadi'i ki'na nuu.

¹² Te nux dandoo ñin ñadi'i yii-ña, te natnunda'a-ña xi'in inka seyii, diuni kida-ña kuechi tuku.

N-ja'an Jesús: “Juejoon koio-n xa kix koio sekuechi, dichi kuechi nuu mee-r”

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Te ijan xndeka ñayiu sekuechi xi'in dichi kuechi nuu Jesús, xa kajan ndodo-ia nda'a-ia diki-s. Ko se dakua'a-ia n-ka kudeen nuu ñayiu jan.

¹⁴ Na n-xini Jesús nax ka kida se dakua'a-ia, n-kiti ini-ia. N-xia'an-ia:

—Juejoon xa na kix na'i sekuechi, dichi kuechi nuu mee-r, maxku kudeen ka-n nuu ñayiu de. Chi ná kuu sekuechi, dichi kuechi ya'a, da kuu ñayiu kutuu va'a nuu taxnuni lanyuux.

¹⁵ Xandaa kuu xa ja'an-r. Io xa ku kuu koio ñayiu ná kuu sekuechi, dichi kuechi ya'a. Ndeda ñin ñayiu ma juejoon xa taxnuni lanyuux anu-i, nuncas ma kua'a-i xa kutuu va'a-i xi'in lanyuux.

¹⁶ N-nundee-ia sekuechi xi'in dichi kuechi jan, te n-xajan ndodo nda'a-ia diki-s, te n-xia'an-ia:

—Na kada lanyuux xa kutuu va'a koio-n nt-daa-n.

N-ndatnu'u Jesús xi'in ñin se kuika

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Na n-kee Jesús xa jí'in-ia, te xino ñn seyíi vaxi ichi ijan. N-xe juin xiti-s nuu Jesús, te n-xijan tnu'u-s:

—Maestru va'a, ¿nax kada-da xa ni'i-da xa kuttu-da xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i?

18 N-xia'an Jesús:

—¿Nakuenda ja'an-n xa va'a mee-r? Ni ñn ñayiu ña va'a. Idini Ianyuux va'a.

19 Va'a xini-n tnu'u n-ta'u tniu Moisés: “Maxku ka'ni-n ndiyi. Maxku dandoo-n ñadi'i-n xa kidi-n xi'in inka ñadi'i. Maxku du'u-n. Maxku tekuechi-n ñayiu tnu'u ña ndaa. Maxku danda'u-n ñayiu. Koo xañu'u nuu taa-n, nuu di'i-n.”

20 N-xia'an-s:

—Maestru, ntdaa xa'a kida-da nde na lucht-da.

21 Nde'a Jesús se ijan, te n-xemani-ia-s, te n-ja'an-ia:

—Idinga xa io xa kada-n. Jua'an, te diko-n ntdaa xaxii-n, te juña'a-n nuu ñayiu kunda'u. Te ni'i-n xa va'a ka andiu. Ne'e, te doko-n curuxi, ná doko ñn seyíi curuxi-s xa kuitakaa-s, te kunduu-n xi'in mee-r.

22 Ko se ijan, na n-teku-s tnu'u Jesús, te yo n-kuko'yo ini-s. Tnau ini-s jua'an-s, chi kue'e xaxii-s io.

23 Nde'a Jesús nuu ntdaa se dakua'a-ia xtuu ijan, te n-xia'an-ia:

—Naka u'u kua'a se kuika xa xee-s nuu taxnuni Ianyuux.

24 Te n-ka yu'u se dakua'a-ia xaxe'e tnu'u-ia. Inka vuelta n-ja'an-ia:

—Da'ya-r, naka u'u kua'a ñayiu neva'a kue'e xaxii-i, xa kiu-i nde nuu taxnuni Ianyuux.

²⁵ Yo u'u xa ya'a kiti nani camello yau yiki kiku, ko u'u ka xa kiu ñin se kuika nde nuu taxnuni Ianyuux.

²⁶ Loko n-ka yu'u se dakua'a-ia. N-ka xijan tnu'u tna'a-s:

—Xijan kuu xa, ¿jundu kua'a xa dakaku-i mee-i, xa ma ji'in-i andea?

²⁷ N-nukonde'a Jesús se ijan, te n-xia'an-ia:

—Meni mee ñayiu, ña kua'a-i xa dakaku-i mee-i, ko Ianyuux, joon, kua'a-ia xa dakaku-ia-i. Chi ntdaa xa kua'a Ianyuux xa kada-ia.

²⁸ N-kixe'e Spedru xa ja'an-s nuu-ia:

—Mee-da, n-ka dandoo-da ntdaa, xa kunduu-da xi'in mee-n.

²⁹ N-xia'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin seyii, nux n-dandoo-s ve'e-s a ñani-s a ku'a-s a di'i-s a taa-s a ñadi'i-s a da'ya-s a xaxii-s, xaxe'e mee-r xi'in xaxe'e tnu'u Ianyuux, te kue'e ka natni-s.

³⁰ Nde ñin cientu ka ve'e, ñani-s, ku'a-s, di'i-s, da'ya-s, xaxii-s natni-s, juini ka kida u'u ña'a ñayiu mee-s. Antecas xa ndixi mee-r, natni-s ntdaa xijan, te na ndixi-r, kutuu va'a-s xi'in Ianyuux kuia ma jin ndi'i.

³¹ Kue'e ñayiu xndodo nuu vitna, ko kiu ijan diu-i nukuitandijun koio. Te ñayiu xndijun koio vitna, diu-i nujuindodo nuu koio kiu ijan.

*Vuelta kuu uni n-ja'an Jesús xa io xa kuú-s
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)*

³² Te ka xika Jesús xi'in se dakua'a-ia jua'an ichi xe xee nde ñuu Jerusalén. Ndodo nuu Jesús, te n-ka yu'u se dakua'a-ia. Xndijun-s-ia, te n-ka yu'u-s.

Inka vuelta ndeka d̄in-ia n-uxi uu se dakua'a-ia jua'an, te n-kixe'e-ia xa ja'an-ia nuu-s nax ya'a-ia.

³³ N-xia'an-ia:

—Vitna, j̄in xee-ro Jerusalén, te diko in̄n seȳi Se kuu ñani tna'a ñayiu, nuu dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ta'u tniu koio-s xa kuú Se kuu ñani tna'a ñayiu, te kandeka ña'a-s j̄i'in nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel.

³⁴ Kada koio ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel xa januu, te tud̄i ña'a koio-i. Chirrión ñ̄i janña'a-i, te ka'ni ña'a-i. Ko nuu uni k̄iu, nandoto-s.

Jacobo xi'in Sua, n-xijan-s xamani Jesús

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Ijan dada, n-ka kuyatni Jacobo xi'in Sua nuu Jesús. Da'ya ȳi Zebedeo ka kuu-s. Te n-ka ja'an-s:

—Maestru, ka juini-da xa kada ña'a-n dava'a nga xa kajan-da nuu-n.

³⁶ N-xia'an-ia:

—¿Nax ka juini-n xa kada-r xaxe'e-n?

³⁷ N-ka ja'an-s:

—Juejoon-n xa in̄n-da nkoo nda'a kua'a-n, te inka-da nkoo nda'a datni-n, hora na taxnuni-n.

³⁸ N-xia'an-ia:

—Ña ka kutnuni ini-n nax ka xijan-n. ¿Kua'a-n xa kue'e vida ya'a koio mee-n, ná kue'e vida ya'a mee-r a? Xa kue'e vida ya'a mee-r, kuu ná kuu xa ko'o-r in̄n taxa ñu'u in̄n xa yo nde'e ua. Kuu ná kuu xa dajuendute ña'a se diko ña'a. ¿Kua'a-n xa kundee ini mee-n, nux du'a koo a?

³⁹ N-ka xia'an-s:

—Joon, kua'a-da.

N-xia'an Jesús nuu-s:

—Xandaa kuu xa kue'e vida ya'a koio mee-n, ná kue'e vida ya'a mee-r. Nani kada ña'a koio-s mee-r, dani kada ña'a koio-s mee-n. Kuu ná kuu xa kada koio-s xa ko'o-n ñin xa ua, te kuu ná kuu xa dajuendute ña'a koio-s mee-n tuku.

⁴⁰ Ko ma ja'an mee-r jundu nkoo nda'a kua'a-r, te jundu nkoo nda'a datni-r. Ntdaa xá io tu'a, te mee Taa-r ja'an jundu nkoo ijan.

⁴¹ Na n-ka tekú uxi ka-s nax n-ka xijan Jacobo xi'in Sua nuu Jesús, te n-ka kixe'e-s xa kiti ini-s nuu-s.

⁴² N-kana Jesús uxi ka se ijan xa xee koio-s nuu-ia, te n-xia'an-ia:

—Xini-n nax ka kida se taxnuni nuu ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel. Io xa koo koio ntdaa ñayiu xañu'u nuu-s. Ka kunuu-s nuu ñayiu. Se kunxa'nu ka ñayiu ña ka kuu ñayiu Israel, yo nde'e ka ta'u tniu-s nuu ñayiu.

⁴³ Ko mee-n, maxku du'a kada koio-n. Ndeda ñin-n juini xa kunxa'nu ka-n, io xa junukuechi-n nuu ntdaa-n.

⁴⁴ Ndeda ñin-n juini xa juindodo nuu-n nuu ntdaa-n, io xa kadatniu du'a-n nuu dava ka-n.

⁴⁵ Nde Se kuu ñani tna'a ñayiu, ña n-kixee-s xa junukuechi ñayiu nuu mee-s. Chi n-kixee-s xa junukuechi mee-s nuu ñayiu. N-kixee-s xa chiya'u-s kuechi ñayiu. Kuú mee-s, xa maxku kuú koio ñayiu xi'in kuechi-i.

*N-ndadava'a Jesús se kuaa nani Bartimeo
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)*

⁴⁶ Ijan n-kee-ia, te n-xee-ia xi'in se dakua'a-ia ñuu nani Jericó. Ijan n-ndee-ia xi'in se dakua'a-ia, te kue'e xa kue'e ñayiu. ñin xio ichi ijan nukoo ñin

seyi nani Bartimeo. Da'ya yi Timoteo kuu-s. Se kuaa kuu-s, te xijan nda'u-s ñayiu ka ya'a ichi ijan.

⁴⁷ Na n-teku-s xa ya'a Jesús, se Nazaret, ichi ijan, n-kixe'e-s xa kana xee-s. N-ja'an-s:

—Jesús, da'ya dana se kunxa'nu ka David, kundau ini ña'a-n!

⁴⁸ N-ka kudeen kue'e ñayiu jan nuu-s, xa maxku kana ka-s, ko ni'i ka n-kana xee-s:

—Da'ya dana se kunxa'nu ka David, kundau ini ña'a-n!

⁴⁹ Nujuiin Jesús, n-xia'an-ia:

—Kana-s, na kixi-s.

N-ka kana-s se kuaa. N-ka ja'an-s:

—Koo ka'nu anu-n. Chi kana ña'a-ia mee-n.

⁵⁰ N-dajane-s doo-s, te tunga n-ndojuiin-s, xa xee-s nuu Jesús.

⁵¹ N-ja'an Jesús nuu-s:

—¿Nax juini-n xa kada-r xaxe'e-n?

N-xia'an se kuaa:

—Maestru, juini-da xa nukonde'a-da.

⁵² N-xia'an Jesús nuu-s:

—Juan nu'u ve'e-n. Xaxe'e xa jandixa ña'a-n, n-ndva'a-n vitna.

Hora ijan ni n-nukonde'a-s, te n-xe kuitandijun-s Jesús jua'an ichi.

11

N-kiu Jesús ñuu nani Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Te n-kuyatni Jesús, xi'in se dakua'a-ia, ñuu Jerusalén. N-xee-ia xi'in-s ñuu nani Betfagé xi'in ñuu nani Betania. Ñuu jan katuu ndi'i xe'e Yuku

Yutnu Olivo. Ijan n-tunda'a Jesús uu se dakua'a-ia jua'an-s.

² N-ja'an-ia:

—Jua'an koio ñuu katuu ichi ji'in-ro. Hora na kiu-n ñuu ijan, te jini-n ñin burru lucht ndijun ijan. Ni ñin ñayiu ta kodo ka-ti. Ndaxi-n-ti, te kandeka-n-ti kixi.

³ Nux xijan tnu'u ñayiu jan nakuenda ndaxi-n-ti, te ja'an-n xa Xto'o-n ndoñu'u-ti te ma kukuee-ia xa natunda'a-ia-ti.

⁴ Jua'an-s, te n-nani'i-s ñin burru lucht ndijun yatni ye'e ijan. Nujuiin-ti ichi yata ve'e. N-ka nandaxi-s-ti.

⁵ Dava ñayiu xnii ijan, n-ka xijan tnu'u-i:

—¿Nakuenda ka ndaxi-n burru de? ¿Nax ka kida-n?

⁶ N-ka ja'an-s nax n-ta'u tniu Jesús, te n-ka xe-joon-i xa kandeka-s-ti ji'in.

⁷ Xndeka-s-ti jua'an nuu Jesús. N-ka xajan-s doo-s yata-ti, te n-yodo-ia-ti.

⁸ Te kue'e ñayiu, n-ka xajan-i doo-i ichi nuu n-xika-ia. Dava-i n-xa'nde nda'a yutnu kuii, te n-ka xajan-i-tnu nuu ichi. Du'a n-ka xio-i xañu'u nuu Jesús.

⁹ Xee n-ka kana ñayiu xndodo nuu nuu Jesús. Te diuni xee n-kana ñayiu xndijun Jesús. N-ka ja'an-i:

—¡Hosanna! ¡Na kada Ianyuux xa kutuu va'a se vaxi ya'a! ¡Xi'in xa taxnuni Ianyuux vaxi-s!

¹⁰ ¡Na kada Ianyuux xa taxnuni se vaxi ya'a, ná n-taxnuni taxa'nu tnetnu-ro David! ¡Hosanna! ¡Na kuta'u-ro Ianyuux!

11 N-kiu Jesús Jerusalén, te n-kiu-ia veñu'u. N-xini-ia ntdaa xa io ijan, te xá vax kunee. Xi-jan kuu xa n-kee-ia, jua'an-ia xi'in n-uxi uu se dakua'a-ia ñuu nani Betania.

*N-ja'an u'u Jesús nuu yutnu higo
(Mt. 21:18-19)*

12 Kiu kuu uu n-ndee-ia xi'in se dakua'a-ia Betania, te n-kojon-ia.

13 N-xini xika-ia ñn yutnu higo. Io nda'a kuii-tnu. N-kuyatni-ia-tnu, xa ni'i-ia xavidi-tnu xa kaxi-ia. Na n-xee-ia xe'e yutnu, ña n-ni'i-ia ni ñn xavidi-tnu. Meni nda'a-tnu io. Chi ta juun ka nde'a-tnu.

14 N-ja'an-ia nuu yutnu jan:

—Maxku juun ka ni ñnka xavidi. Maxku kaxi ka ni ñn ñayiu xavidi-n ñikava ñikuita.

Te n-ka tekus se dakua'a-ia nax n-ja'an-ia.

*N-kine'e Jesús se ka xeen xi'in se ka diko
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)*

15 Na n-naxee-ia xi'in se dakua'a-ia Jerusalén, n-kiu-ia veñu'u ka'nu, te n-kixe'e-ia xa kine'e-ia se ka xeen xi'in se ka diko ijan. N-dajane-ia mexa se ka dama tvini, xi'in silla se ka diko data.

16 Ña n-xejoon-ia xa ni ñnka ñayiu maxku kane'e ndatni-u-i ya'a veñu'u ka'nu.

17 N-kixe'e-ia xa dakua'a-ia ñayiu ijan. N-xia'an-ia:

—¿Ñadu yodotnuni xa ve'e Ianyuux kuu ve'e nuu kua'a ntdaa ñayiu xa kajan ta'u-i nuu-ia u? Ko mee-n ka kida xa ve'e Ianyuux kuu ná kuu yau ñadu'u.

18 N-ka tekutnu'u dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, nax n-ja'an

Jesús, te n-ka nduku-s mudu xa ka'ni-s-ia. Chi n-ka yu'u-s nuu-ia, xaxe'e xa n-dakua'a-ia kue'e xa kue'e ñayiu, te n-ka tna ini-i tnu'u-ia.

¹⁹ Na n-kunee, te n-kee Jesús, xi'in se dakua'a-ia, ñuu Jerusalén.

Xá n-yichi yutnu higo

(Mt. 21:20-22)

²⁰ Ne'e datne, n-ka naya'a ntuku-s nuu nukoo yutnu higo jan, te n-ka xini-s xa nde yo'o-tnu n-yichi.

²¹ N-naja'an Spedru tnu'u Jesús, te n-xia'an-s-ia: —¡Maestru, jira! N-kida u'u-n yutnu higo ya, te n-yichi-tnu.

²² N-ja'an Jesús:

—Io xa jandixa koio-n Ianyuux.

²³ Xandaa kuu xa ja'an-r. Nux ja'an iin ñayiu nuu yuku ya'a, xa na dita Ianyuux yuku ya te na dakeé-ia nuu ndute ka'nu, te du'a koo. Io xa maxku ja'an-i xi'in anu-i, nux du'a koo a ña'a. Io xa jandixa-i xa koo ná n-ja'an-i, te du'a koo.

²⁴ Xijan kuu xa, ja'an-r xa ntdaa xa xijan ta'u-n, io xa jandixa-n xa xá n-tni-n xa xijan-n, te tni-n.

²⁵ Hora xijan ta'u-n, io xa taxkanu ini-n ndeda iin ñayiu n-kida xa u'u nuu mee-n. Te dada taxkanu ini ña'a Taa-r, Ianyuux tuu andiu, ntdaa kuechi mee-n.

²⁶ Ko nux ma taxkanu ini mee-n nuu ñayiu, te ma taxkanu ini Taa-r, Ianyuux tuu andiu, kuechi mee-n tuku.

¿Jundu n-taxnuni xa n-kida Jesús ntdaa xa n-kida-ia?

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

²⁷ Inka vuelta n-naxee Jesús xi'in se dakua'a-ia Jerusalén. Xikonuu-ia xiti veñu'u ka'nu. Ijan n-ka xee dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel.

²⁸ N-ka xijan tnu'u-s-ia:

—¿Jundu n-taxnuni xa kida-n ntdaa xa kida-n? ¿Jundu xi'in xa taxnuni kida-n xa'a?

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Dani mee-r, kajan tnu'u ña'a-r ñn tnu'u. Nux na ja'an koio-n, te ja'an mee-r jundu n-taxnuni xa du'a kida-r.

³⁰ —N-xijan tnu'u-ia-s— ¿Jundu n-tunda'a Sua Bautista? ¿Ianyuux a ñayiu a? Kachitnuña'a-n.

³¹ Se ijan n-ka kixe'e xa xijan tnu'u-s:

—Nux ja'an-ro xa n-tunda'a Ianyuux Sua, te ja'an se ya'a: “Xijan kuu xa, ¿nax kuu xa ña n-ka jandixa-n-si?”

³² Ko nux ja'an-ro xa n-tunda'a sey# Sua, te, ¿nax koo?

Chi n-ka yu'u-s nuu kue'e xa kue'e ñayiu xyuku ijan, chi n-ka jandixa ntdaa ñayiu xa xandaa kuu xa Sua n-kuu se xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu-i.

³³ Xijan kuu xa n-ka xia'an-s nuu Jesús:

—Ña ka xini-r.

N-ja'an Jesús:

—Dani mee-r, ma ja'an-r jundu n-taxnuni xa kida-r xa'a.

12

*N-ja'an Jesús xa se ka taxnuni nuu ñayiu Israel,
n-ka kida-s xa u'u
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)*

¹ Te ijan n-kixe'e Jesús xa ja'an-ia ñn tnu'u, xa dakua'a-ia ñayiu ijan:

—Ñn seyii n-dakeé kue'e yutnu uva. N-kidava'a-s yu'a yuú. N-chixaku-s yutnu uva. N-kidava'a-s ñn pozo ka'nu, nuu ki'ni-s ndudi uva. Te n-kidava'a-s ñn ve'e yuú, ñn ve'e dujun, xa junuu-s yutnu uva ijan.

'N-xajan ndee-s ñu'u yutnu uva nuu uni koon seyii, xa kadatniu koio-s nuu ñu'u-s, te mee-s n-kee-s. Jua'an-s ñn ñuu xika.

² Na n-xee yoo xichi uva, n-tunda'a-s ñn se xinokuechi nuu-s jua'an-s nuu se ka kidatniu nuu ñu'u-s, xa tñi-s uva xa kane'e-s nu'u nuu-s.

³ Ko se ka kidatniu nuu ñu'u-s, n-ka tñi-s se xinokuechi jan. N-ka janña'a-s, te n-ka nakuijun ña'a-s. Ni ñn xavidi yutnu uva, ña n-tñi xto'o-tnu.

⁴ Ñnka vuelta, n-tunda'a xto'o-tnu ñnka se xinokuechi nuu-s nuu se ñunuu yutnu uva-s. N-ka janña'a-s, te n-ka ta'u-s diki-s. Kui'a n-ka ja'an-s nuu-s.

⁵ Ñnka ntuku se xinokuechi nuu-s, n-tunda'a ntuku-s. Se ijan, n-ka xa'ni-s. Te kue'e ñnka-s. Dava-s n-ka janña'a-s, te dava-s n-ka xa'ni ña'a-s.

⁶ 'Idinga seyii n-ndoo xi'in-s. Da'ya mani-s kuu-s. N-tunda'a-s da'ya-s, ndijun nga-s jua'an, nuu se ka kidatniu nuu ñu'u-s. N-ja'an-s: “Koo koio-s xañu'u nuu da'ya-r.”

⁷ Ko se ka kidatniu nuu ñu'u-s, n-ka ja'an nuu tna'a mee-s: “Se ya'a vaxi xa tñi-s nttaa xaxii xto'o-ro. ¡Na ji'in-ro! Ka'ni-ro-s, te ndoo mee-ro xi'in nttaa xaxii-s.”

⁸ N-ka tñi ña'a-s, te n-ka xa'ni ña'a-s. N-ka dajane-s ndiyi yata yu'a yuú yutnu uva.

⁹ Te n-xijan tnu'u Jesús:

—Xijan kuu xa, ¿nax kada xto'o ñu'u yutnu uva? Ji'in-s, te danaa-s se ka kidatniyu nuu ñu'u-s. Juña'a-s ñu'u yutnu uva nuu inka ñayiu.

¹⁰ ¿Ña n-ka ka'u-n tnu'u Ianyuux a? Yodotnuni tnu'u Ianyuux:

N-ka kidava'a seyii ñin ve'e.

Ñin yuú n-ka dajane-s ñin xio.

Ña n-ka kutnuni ini-s xa yuú jan

xá n-kaxí Ianyuux xa kuu yuú ki'na nuu.

¹¹ Du'a n-kida Ianyuux,

te kuu ná kuu xa nde'a-ro ñin xa vii ñin xa va'a ka.

¹² Te se n-ka tekunax n-ja'an Jesús, n-ka juini-s xa tñi-s-ia, ko n-ka yu'u-s nuu kue'e xa kue'e ñayiu xyuku ijan. Chi va'a n-ka kutnuni ini-s xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a xaxe'e mee-s. N-ka dandoo-s-ia, te jua'an-s.

¿Vatuka xa chiya'u-ro tvini impuestu?

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

¹³ Ijan n-ka tunda'a-s dava se fariseu xi'in se partido Herodes nuu tuu Jesús, xa kunini-s tnu'u-ia, xa tekuechi-s-ia.

¹⁴ N-ka xee-s nuu nujuiin-ia, te n-ka ja'an-s:

—Maestru, ka xini-r xa se ndaa anu kuu-n, ña yu'u-n ni ñin nuu ñayiu. Idini tnu'u ja'an-n nuu ntdaa ñayiu. Tnu'u ndaa dakua'a-n ñayiu ichi Ianyuux. ¿Vatuka xa chiya'u-ro tvini impuestu xijan se kuu emperador, se nani César, a ña'a u? ¿Juña'a-ro, a ña'a u?

¹⁵ Ko xini Jesús xa ñin xa ja'an-s te inka xa kida-s. N-ja'an-ia:

—¿Nax kuu xa xitotnuni ña'a-n? Kane'e ñin tvini ne'e, na kunde'a-r.

16 Xne'e-s ñin tvini n-xee nuu-ia. N-xia'an-ia:
—¿Jundu nuu ndenee nuu tvini ya'a? ¿Jundu diu yodotnuni nuu tvini ya'a?

N-ka ja'an-s:

—Se kuu emperador, se nani César.

17 N-ja'an Jesús:

—Najuña'a koio xa kuu xaxii César nuu César, te najuña'a koio xa kuu xaxii Ianyuux nuu Ianyuux. Te n-ka yu'u-s-ia.

Xandaa xa nandoto koio ndiyi
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Te n-ka xee se saduceu nuu nujuiin Jesús. Ka ja'an mee-s xa ma nandoto ndiyi. N-ka xijan tnu'u-s-ia:

19 —Maestru, n-chidotnuni Moisés xa ñin seyii, nux kuú-s te ndoo ñadi'i-s te ñayo da'ya-s io xi'in-ña, io xa natnunda'a ñani-s xi'in viuda, xa koo da'ya-s xi'in-ña xaxe'e ndiyi.

20 Uxa seyii n-xio. Se ki'na nuu n-tnunda'a xi'in ñadi'i-s. N-xi'í-s, te ñayo da'ya-s xi'in-ña n-xio.

21 N-natnunda'a ñani-s xi'in-ña, te n-xi'í-s, te diuni ñayo da'ya-s xi'in-ña n-xio. Dani ñani kuu uni-s.

22 N-uxa-s n-ka tnunda'a xi'in ñadi'i jan, te ni ñin-s ña n-xio da'ya-s xi'in-ña. Te dada n-xi'í mee-ña tuku.

23 Xijan kuu xa kiu na nandoto ndiyi, ¿ndeda-s ñadi'i kuu-ña? Chi n-tnunda'a-ña xi'in n-uxa-s.

24 N-xia'an Jesús:

—Ka danda'u-n mee-n. Ñatu ka kutnuni ini-n nax ja'an tnu'u Ianyuux. Dani ñatu ka kutnuni ini-n nanda kuu xa taxnuni Ianyuux.

²⁵ Na nandoto koio ñayiu, ma tnunda'a seyii ni ñadi'i. Nani xtuu ángel'i, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux tuu andiu, dani kutuu koio ñayiu nandoto.

²⁶ Ko xandaa xakuiti kuu xa nandoto koio ndiyi. ¿Nuncas ña n-ka ka'u-n nax n-chidotnuni Moisés a? N-ja'an Ianyuux nuu Moisés, nuu nukoo iin yutnu koko te ña nda'va-tnu. N-ja'an-ia: “Mee-r kuu Ianyuux jandixa Abraham, kuu-r Ianyuux jandixa Isaac, kuu-r Ianyuux jandixa Jacob.”

²⁷ Ianyuux, ña kuu-ia Ianyuux ndiyi. Chi kuu-ia Ianyuux ñayiu ndito. Yo kue'e ka danda'u-n mee-n.

Tnu'u ta'u tniu taxnuni ka
(Mt. 22:34-40)

²⁸ Te nuu Jesús, kuyatni iin se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. N-teku-s xa ka jantna'a tnu'u-s xi'in-ia, te n-kutnuni ini-s xa va'a ja'an-ia. N-xijan tnu'u-s-ia:

—¿Ndeda tnu'u ta'u tniu taxnuni ka?

²⁹ N-ja'an Jesús:

—Tnu'u ta'u tniu taxnuni ka kuu: “Ñayiu Israel, kunini koio-n. Taa-ro Ianyuux, idini Ianyuux kuu-ia.

³⁰ Io xa juemani koio-n Taa-ro Ianyuux. Xi'in nde yiki-n, nde tuchi-n, nde xaxtnuni-n, nde anu-n, juemani koio-n-ia.” Xa'a kuu tnu'u ta'u tniu taxnuni ka.

³¹ Te du'a ja'an tnu'u ta'u tniu kuu uu: “Juemani koio-n ñayiu, nani xemani-n mee-n.” Ña tuu inka tnu'u ta'u tniu taxnuni ka.

³² N-xia'an se tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés:

—Io va'a ni, Maestru. Ndaa ja'an-n xa idini Ianyuux kuu-ia te ñayo inka Ianyuux io.

³³ Ndaa ja'an-n, xa xi'in nde yiki-ro, nde tuchi-ro, nde xaxtnuni-ro, nde anu-ro, io xa juemani-ro-ia, te io xa juemani-ro ñayiu, nani xemani-ro mee-ro. Va'a ka xa jandixa-ro tnu'u ya'a dada xa teñu'u-ro kiti doko-ro nuu Ianyuux. Va'a ka xa jandixa-ro tnu'u ya'a dada ntdaa xa doko-ro nuu-ia.

³⁴ Na n-xini Jesús xa n-kutnuni ini-s tnu'u-ia te va'a n-ja'an-s, te n-xia'an-ia:

—Vax kuyatni xa xee kiu xa kiu mee-n nuu taxnuni Ianyuux.

Te n-ka yu'u ñayiu xyuku ijan. Ni ñin se ijan ña n-xijan tnu'u ka-ia.

¿Jundu da'ya kuu Cristu?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ijan n-dakua'a Jesús ñayiu xyuku veñu'u ka'nu. N-ja'an-ia:

—Se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ¿nanda kuu xa ka ja'an-s xa Cristu, Ia n-tunda'a Ianyuux, kuu da'ya dana se kunxa'nu ka nani David?

³⁶ N-kida Espíritu Ii xa mee David n-ja'an:

N-ja'an Ianyuux nuu Xto'o-da:

“Nkoo ya'a, nda'a kua'a-r;

nde na kada-r xa taxnuni-n nuu

se ka xini u'u ña'a.”

³⁷ N-danani David se ijan Xto'o-s. ¿Nanda kuu xa ñin da'ya dana-s kuu Xto'o-s?

Te kue'e xa kue'e ñayiu xyuku ijan. N-ka kuvete-i xa n-ka kuvete-i, hora n-ka tekui tnu'u Jesús.

N-ja'an Jesús: “Koo koio-n cuedado nuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés”

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Na n-dakua'a Jesús ñayiu ijan, n-ja'an-ia:

—Koo koio-n cuedado nuu se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés. Ka tna ini-s xa kuikonuu-s jui'na-s da'ma nani, da'ma ni'no maestru. Nuya'u ka juini-s xa ntdaa ñayiu na ja'an xañu'u nuu-s.

³⁹ Ka tna ini-s xa ku nukoo-s silla nuu ka xko nukoo se taxnuni veñu'u kuechi. Te hora kaxi-s dita ñn viko, ka tna ini-s xa ku nukoo-s nuu va'a ka.

⁴⁰ Ka tñi nga-s ve'e ñadi'i ka kuu viuda. Te hora ka xijan ta'u-s, te na'a ka xijan ta'u-s, xa kani ini koio ñayiu xa yo va'a xemani-s Ianyuux. Kue'e ka kada u'u Ianyuux mee-s dada xa kada-ia ñka ñayiu.

Viuda kunda'u

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Xiti veñu'u jan nukoo Jesús yatni nuu katuu xatnu nuu ka dakeé ñayiu tvini ka doko-i nuu Ianyuux. Nde'a-ia kue'e ñayiu ka ya'a ijan. Kue'e se kuika n-ka dakeé kue'e tvini.

⁴² Ijan n-xee ñn viuda yo kunda'u. Mee-ña n-dakeé uu ni tvini kuechi ka. Yo ita'u tvini kuu.

⁴³ N-kana Jesús se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Kue'e ka dakeé viuda ya'a, viuda yo kunda'u, dada xa n-ka dakeé ntdaa ñayiu kuika n-ka dakeé kue'e tvini.

⁴⁴ Mee-i, kue'e tvini xneva'a-i, te tvini ndoo nga ka dakeé-i. Ko ñadi'i ya'a, ñadi'i yo kunda'u, ñatuka nax neva'a-ña. Ntdaa xa n-xo neva'a-ña n-dakeé-ña.

13

*N-ja'an Jesús xa ma ndoo ka ni ñin yuú veñu'u
Jerusalén*

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Na n-kee Jesús veñu'u Jerusalén, te n-ja'an ñin se dakua'a-ia:

—Maestru, ¡kunde'a-n! ¡Naka na'nu yuú veñu'u ya'a! ¡Naka ka'nu veñu'u ya'a, te naka vili kaa!

² N-ja'an Jesús:

—¿Nde'a-n veñu'u ka'nu, veñu'u vili kaa ya u? Ya'a ma ndoo ka ni ñin yuú xa kava ndodo tna'a xi'in inka yuú. Ntdaa jungoio.

Naxa koo antecas xa jin ndi'í ntdaa xa io

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ijan dada, nukoo-ia diki Yuku Yutnu Olivo, te nde'a ndaa-ia nde nuu katuu veñu'u Jerusalén. Na'i ni n-ka xijan tnu'u Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua xi'in Ndrixi nuu-ia:

⁴ —Ja'an-n nakiu koo tnu'u n-ja'an-n. Ja'an-n na seña koo, xa jin tna'a ná io ná jua'an tnu'u ya'a.

⁵ Te n-kixe'e Jesús xa juña tnu'u-ia nuu-s:

—Koo koio cuedado, xa maxku danda'u ña'a ni ñin ñayiu.

⁶ Kixee kue'e se ja'an xa io xa jandixa koio-n mee-s. Ja'an koio-s xa Cristu kuu-s, te du'a koo xa danda'u-s kue'e ñayiu.

⁷ Teku koio-n xa jantna'a ñayiu, te tekutnu'u koio-n xa jantna'a ka-i, ko maxku ki ini-n, te maxku yu'u-n. Io xa du'a ya'a, ko ta xinokava ka ntdaa xa io.

⁸ Jantna'a koio ñuu xi'in ñuu, se kunxa'nu ka xi'in se kunxa'nu ka. Koo xa kixi ñutnaa nde'e. Te kixi tnama, xa kojon koio ñayiu ñuu xi'in ñuu.

Du'a kixe'e xa kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu ñuñayiu. Kuu ná kuu xa kixe'e kue'e ñadi'i xa u'u kaku da'ya-ña.

⁹ 'Ko mee-n, koo koio-n cuedado. Kandeka ña'a koio-s ji'in nuu juxtixia, te xiti veñu'u kuechi janña'a koio-s. Xaxe'e mee-r ku nujuiin-n nuu se taxnuni xi'in se kunxa'nu ka. Hora ijan, ja'an ndaa-n nuu-s xaxe'e-r.

¹⁰ Du'a koo, chi antecas xa xinokava ntdaa xa io, te io xa juña tnu'u koio se jandixa ña'a mee-r tnu'u va'a Ianyuux nuu ntdaa ñayiu ñuñayiu.

¹¹ Na kandeka ña'a-s ji'in nuu juxtixia, maxku ki ini-n na tnu'u ja'an-n. Hora ijan ni, dava'a nga tnu'u taxi Ianyuux, te ja'an-n. Ñadu mee-n ja'an, chi ja'an Espíritu Ii.

¹² Kandeka ñin seyii ñani-s ji'in nuu juxtixia, xa ka'ni ña'a koio-s. Diuni kandeka ñin seyii da'ya mee-s ji'in, xa ka'ni ña'a koio-s. Kuxee ini koio ñayiu nuu taa-i, nuu di'i-i. Kandeka koio ñayiu taa-i, di'i-i ji'in nuu juxtixia, xa ka'ni ña'a koio-s.

¹³ Jini u'u ña'a koio ntdaa ñayiu mee-n, xaxe'e xa jandixa ña'a-n mee-r. Ko nux kundee ini-n, xa jandixa ña'a na'i-n mee-r, nde na xee xa kuú-n, te dakaku ña'a Ianyuux mee-n, xa ma kuú-n xi'in kuechi-n.

¹⁴ 'Kunde'a koio-n ñin xa yo kui'a kaa, ñin xa ñatu ii, nujuiin xiti veñu'u Jerusalén. Hora ijan dandoo Ianyuux veñu'u ñayiu Israel, xa ma kutuu ka-ia xiti veñu'u ijan. Se n-xian tnu'u tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, se nani Daniel, n-xo kakune'e-s xa du'a koo. Hora na kunde'a koio-n xa kui'a kaa nujuiin nuu maxku ku nujuiin, io xa kunu koio ñayiu xtuu

Judea, ji'in-i yuku. (Te ndeda-n ka ka'u tnu'u yodotnuni ya'a, io xa kutnuni ini-n tnu'u ya'a.)

15 Te se yodotuu diki ve'e-s, maxku nuu-s xa ndiu-s ve'e-s, xa tñi-s ni ñn.

16 Se kidatniu nuu ñu'u-s, maxku jin nuje'en-s doo-s.

17 ¡Naka nda'u ñadi'i ñu'u da'ya xi'in ñadi'i dakadi da'ya kiu ijan!

18 Kajan ta'u koio-n nuu Ianyuux, xa maxku juun dau nde'e hora na junu koio-n.

19 Chi kiu ijan, kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu. Nde ki'na nuu, na n-kidava'a Ianyuux ntdaa xa io, xi'in nde vitna, nuncas ña n-kuu xa ya'a ñayiu kue'e vida ná ya'a-i kiu ijan. Ni ma kada ka Ianyuux inka vuelta.

20 Nux ña n-xa'nde Xto'o-ro Ianyuux kiu ijan n-kuu, te ma kaku ni ñn ñayiu. Ko xaxe'e ñayiu mee-ia, ñayiu n-kaxí dñn-ia, xaxe'e mee-i, xá n-xa'nde-ia kiu ijan.

21 'Kiu ijan, nux ja'an ñn ñayiu: “Jira, ya'a tuu Cristu”, a “Jira, ijan tuu-ia”, te maxku jandixa koio-n xa ka ja'an-i.

22 Chi kix koio se danda'u ñayiu, se ja'an xa mee-s kuu Cristu, se ja'an xa xian tnu'u-s tnu'u Ianyuux nuu ñayiu, ko ña ndaa. Kada koio-s milagru xa danda'u-s ñayiu. Nux n-kua'a n-kuu, danda'u-s nde mee ñayiu n-kaxí dñn Ianyuux, ko du'a ma kua'a-s xa kada-s.

23 Xijan kuu xa, koo koio-n cuedado. Xá n-ja'an-r nax koo, antecas xa xetna'a.

*Ndixi Se kuu ñani tna'a ñayiu
(Mt. 24:29-35,42-44; Lc. 21:25-36)*

24 'Kiu ijan, na ya'a xa kue'e xa kue'e vida ya'a koio ñayiu, ijan dada ma ndii ka ngandii, ma ndii ka yoo.

25 Jungoio chudini nde andiu, te ni'i ntdaa xa io andiu.

26 Te ijan kunde'a koio ntdaa ñayiu Se kuu ñani tna'a ñayiu. Ndixi-ia xiti vikó. Kunde'a koio ntdaa ñayiu xa Ia kunxa'nu ka kuu-ia, kunde'a koio-i xa taxnuni mee-ia nuu ntdaa ñayiu ñuñayiu.

27 Te ijan tunda'a-ia ángel, ia ka xinokuechi nuu mee-ia. N-koon lado ñuñayiu, dataka-ia ñayiu n-kaxí diin Ianyuux. Nde diki ñuñayiu xi'in nde xe'e ñuñayiu, dataka-ia-i.

28 'Io xa dakua'a koio-n nax dakua'a ña'a yutnu higo. Hora nandidi-tnu te xe nane nda'a yute-tnu, xini-n xa vax nduyatni dau.

29 Mee-n tuku. Hora jini koio-n xa ya'a nani n-ja'an-r, io xa kutnuni ini koio-n xa xá n-xee kiu xa jin tna'a ntdaa xa'a. Kuu ná kuu xa xá nujuiin Se kuu ñani tna'a ñayiu ye'e.

30 Xandaa xakuiti ja'an-r xa ma kuú koio ñayiu ya'a, nde na ya'a ntdaa xa n-ja'an-r.

31 Vax ndi'i andiu xi'in ñuñayiu, ko nuncas ma jin ndi'i tnu'u mee-r.

32 'Ko nakiu, nahora ya'a ntdaa xa'a, ña xini ni iin ñayiu. Ni ángel, ia ka xinokuechi nuu Ianyuux, ña ka xini-ia nakiu koo. Ni mee Da'ya Yi Ianyuux ña xini. Idini Ianyuux, meni mee-ia na'a nakiu ya'a ntdaa xa'a.

33 'Xijan kuu xa, koo koio-n cuedado. Kunde'a va'a-n, te kajan ta'u na'i-n. Chi ña xini-n nakiu ya'a xa'a.

³⁴ Kuu ná kuu xa jua'an xika ñn seyñi. Antecas xa kee-s ve'e, n-tetutniu-s se ka xinokuechi nuu-s. Nuu ðñn n-tetutniu-s ñn ñn-s natniu kada koio-s. Se ndee ye'e, n-ta'u tniu-s xa va'a na kunde'a-s.

³⁵ Xijan kuu xa kunde'a va'a koio mee-n. Chi ña xini-n nahora ndixi xto'o ve'e. Xañini, a niu, a hora kana li'i, a ne'e datne.

³⁶ Koo koio-n cuedado, nada danaa ndixi-ia, te nani'i ña'a-ia ka kidi-n.

³⁷ Nani ja'an-r nuu mee-n, dani ja'an-r nuu nt-daa ñayiu. ¡Kundito koio-n!

14

N-ka juini-s xa ka'ni koio-s Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Te ijan, juini ka-i uu kiu xa koo viko Paxcua xi'in viko ka xaxi ñayiu tila ña yi'i levadura. Dutu ka taxnuni xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, ka juini-s xa tñi presu-s Jesús, xa ka'ni koio-s-ia. Ko ña n-ka juini-s xa jini koio ñayiu nax kada-s.

² N-ka ja'an-s:

—Maxku tñi-ro-s hora kuu viko, nada da jantna'a-ro ñayiu.

Ñn ñadi'i ñuu nani Betania, xodo ndute vili xe'en diki Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Te n-xo tuu Jesús ñuu Betania, ve'e Simón. Se ijan ka danani ñayiu se ñi te'yu. Nukoo Jesús yumexa ve'e Simón, te n-xetu'a ña'a ñn ñadi'i. Ne'e-ña ñn frascu luchi, frascu yuú, ñu'u ndute yo ya'u, ndute vili xe'en nani nardo. N-ta'u-ña frascu

yuú, te n-xodo-ña ndute yo ya'u dikí Jesús. Du'a n-xio-ña xañu'u nuu-ia.

⁴ Te dava se xnii ijan n-ka kiti ini. N-ka ja'an-s ñn-s nuu inka-s:

—¿Nax kuu xa n-datíu-ña xa ya'u de?

⁵ Nux n-diko-ro ndute ya'a n-kuu, ni'i-ro uni cientu denario xa chindee-ro ñayiu kunda'u.

Te yo n-ka kudeen-s nuu ñadi'i jan.

⁶ Ko n-ja'an Jesús:

—Maxku kudeen ka-n nuu-ña. ¿Nakuenda datna'a ka-n-ña? Xava'a n-kida-ña xaxe'e mee-r.

⁷ Ntdaa kiu xtuu ñayiu kunda'u xi'in-n. Dava'a nga kiu juini-n, kua'a-n xa kada-n xava'a nuu mee-i. Ko mee-r, ma kutuu ka-r xi'in-n ntdaa kiu.

⁸ N-kida-ña xa n-kua'a-ña. Antecas xa kuú-r, te n-kida tu'a-ña ññ-r xa nkonduxi-r.

⁹ Xandaa kuu xa ja'an-r. Dava'a nga ñuu ñuñayiu juña tnu'u koio ñayiu tnu'u va'a lanyuux, diuni ja'an koio-i nax n-kida ñadi'i ya'a tuku. Te naja'an koio ñayiu nax n-kida-ña.

N-diko Judas Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Te Judas Iscariote, ñn se kuu uxi uu tna'a se dakua'a Jesús, jua'an-s nuu dutu ka taxnuni, juan diko-s Jesús nuu-s.

¹¹ Na n-ka tekú dutu ka taxnuni nax n-ja'an Judas, n-ka kudi ini-s, te n-ka xia'an-s tnu'u-s xa juña'a-s tvini. Te n-nduku Judas mudu kada-s xa juña'a-s-ia.

N-xaxdini Jesús xi'in se dakua'a-ia

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; I Co. 11:23-26)

12 Kiu ki'na nuu viko ka xaxi ñayiu tila ñatu yi'i levadura, hora io xa ka'ni koio-s tkolelu ka xaxi-s viko Paxcua, n-ka xijan tnu'u se dakua'a Jesús nuu-ia:

—¿Ndexu juuni-n xa ji'in koio-da, xa kada tu'a-da ndeyu viko Paxcua, xa kaa-n?

13 N-tunda'a-ia uu se dakua'a-ia, te n-xia'an-ia:

—Jua'an Jerusalén. Ijan nanitna'a-n xi'in ñin seyii ndido yoo ndute. Kandijun-n-si ji'in.

14 Dava'a nga ve'e ndiu-s, ja'an-n nuu xto'o ve'e jan: “Ja'an Maestru: ¿Nde io cuarto nuu kutuu-r, cuarto nuu kaxdini-r xi'in se dakua'a-r ndeyu viko Paxcua?”

15 Mee-s dande'a ña'a ñin cuarto dujun, cuarto ka'nu, io tu'a. Ijan kada tu'a-n xa kaxdini-ro.

16 N-ka kee uu se dakua'a-ia, te n-ka kiu-s Jerusalén. Ijan n-ka xini-s xa io tu'a ntdaa, nani n-ja'an-ia, te n-ka kidava'a-s ndeyu viko Paxcua.

17 Ijan na n-kunee, n-xee mee Jesús xi'in uxi uu se dakua'a-ia.

18 Nini nukoo-ia xi'in-s, te ka xaxi-s xi'in-ia, n-ja'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. ñin mee-n diko ña'a mee-r. ñin se xax ka'nu xi'in-r vitna.

19 N-ka kixe'e-s xa ka tñau ini-s. ñin ñin-s n-ka xijan tnu'u-ia:

—¿Ñadu dañá kuu-s a?

20 N-xia'an-ia:

—ñin se kuu tña'a uxi uu-n, se dandoyo tila idini ko'o xi'in-r, kuu-s.

21 Chi Se kuu ñani tña'a ñayiu, nani n-ka chidot-nuni-s xa ya'a-s, dani ya'a-s. ¿Ko naka nda'u se diko Se kuu ñani tña'a ñayiu! Va'a ka nux ña n-kaku seyii jan n-kuu.

²² Hora ka xaxi-s xi'in-ia, n-tñi-ia tila te n-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux. N-ta'u dava-ia tila, te n-dakee xio-ia nuu-s ntdaa-s. N-ja'an-ia:

—Kax koio-n. Xa'a kuu yiki kuñu mee-r.

²³ Te ijan, n-tñi-ia ñn vasu ñu'u ndudi uva. N-xia'an-ia xa n-kuta'u-ia nuu Ianyuux, te n-xia'an-ia vasu ñu'u ndudi uva, xa ko'o koio-s ita'u ita'u, ntdaa-s.

²⁴ N-ja'an-ia:

—Xa'a kuu niñi-r katu xaxe'e ñayiu. Xaxe'e niñi mee-r, ndadandaa Ianyuux kuechi ñayiu, xa kutuu va'a koio kue'e ñayiu xi'in mee-ia.

²⁵ Xandaa kuu xa ja'an-r. Nuncas ma ko'o ka-r ndudi uva ya'a, nde kiu ijan, na ko'o xee-r nuu taxnuni Ianyuux.

*N-ja'an Jesús xa ja'an Spedru xa ña xini-s-ia
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)*

²⁶ Na n-ka xita-s ñn alabanza Ianyuux, n-ka kee-s ve'e ijan. Jua'an-s Yuku Yutnu Olivo.

²⁷ N-xia'an Jesús:

—Dandoo ña'a koio-n, ntdaa-n, xakuaa vitna. Chi koo ná n-ka chidotnuni seyii xá n-kuu kue'e kuia: “Ka'ni-r se ñunuu tkachi, te kute ni'na koio tkachi.”

²⁸ Ko na ya'a xa nandoto-r, te juindodo nuu-r nuu-n nde Galilea.

²⁹ N-ja'an Spedru nuu-ia:

—Juini ntdaa ñayiu na dandoo ña'a mee-n, ko mee-da, ña'a.

³⁰ N-xia'an Jesús:

—Xandaa kuu xa ja'an-r. Xakuaa vitna, antecas xa kana li'i uu vuelta, te uni vuelta ja'an mee-n xa ña xini ña'a-n.

³¹ Ko kue'e ka n-ja'an Spedru:

—Juini na kuú-da xi'in-n, ko nuncas ma ja'an-da xa ña xini ña'a-da.

Te du'a n-ka ja'an-s, ntdaa-s.

N-xijan ta'u Jesús nuu nani Getsemani

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Te n-xee-ia xi'in-s nuu nani Getsemaní. Ijan n-xia'an-ia nuu-s:

—Nkoo koio mee-n ya'a, nini ji'in mee-r xa kajan ta'u-r.

³³ Ndeka-ia Spedru xi'in Jacobo xi'in Sua jua'an, te n-kixe'e-ia xa yo yu'u-ia te kuko'yo ini-ia.

³⁴ N-xia'an-ia:

—Ka'ni ña'a xa kuko'yo ini. Ndoo-n ya'a, te kundito koio-n.

³⁵ Jua'an ka-ia ita'u, te n-xe kava ndeyu-ia nuu ñu'u. N-xijan ta'u-ia nuu lanyuux, nux kua'a xa ma ya'a-ia ntdaa xa koo.

³⁶ N-xijan ta'u-ia:

—Abba. (Juini kachi: “Taa mani-da.”) Taa-da, kua'a mee-n xa kada-n ntdaa. Kada-n xa ma ya'a-da ntdaa xa koo, chi kuu ná kuu xa io xa ko'o-da ñn xa yo ua. Ko maxku kada-n xa juini mee-da, kada ña'a-n xa juini mee-n.

³⁷ Na n-naxee-ia nuu xtuu ndruni se dakua'a-ia, n-xini-ia xa ka kidi-s. N-ja'an-ia nuu Spedru:

—Simón, ¿kidi-n a? ¿Ña n-kua'a-n xa kundito-n xi'in-r idini hora u?

³⁸ Kundito koio, te kajan ta'u koio, xa maxku kada kui'na xa kada koio-n kuechi. Io anu-n xa ma kada-n kuechi, ko ma kundee ini yiki kuñu-n.

³⁹ Jua'an-ia ìnka vuelta, te n-xijan ta'u-ia, ná n-xijan ta'u-ia vuelta ki'na nuu.

⁴⁰ Na n-naxee-ia nuu xtuu ndruni se dakua'a-ia, vuelta kuu uu, n-xini-ia xa dani ka kidi-s. Chi yo n-kuu nuu-s xa kidi. Te ña n-ka xini-s nax ja'an-s nuu-ia.

⁴¹ Na n-naxee-ia vuelta kuu uni, n-ja'an-ia:

—Kidi na'i koio vitna. Xá n-kuu. Xá n-xee hora. Xá n-diko-s Se kuu ñani tna'a ñayiu nuu se ka kida xa u'u.

⁴² Ndokoo koio. Na ji'in-ro. Vax kuyatni ña'a se n-diko ña'a.

N-ka tñi presu-s Jesús

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Danaa, ñini ja'an-ia, te n-xee Judas, ñin se kuu uxi uu. N-ka xee kue'e ñayiu xi'in-s. Xne'e-i machiti, carruti. Dutu ka taxnuni, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, n-ka tunda'a-s-yi.

⁴⁴ N-xia'an se n-diko Jesús ñin seña nuu ñayiu jan. N-xia'an-s:

—Se teyu'u-r, se ijan, kuu-s. Tñi koio-n-si, te kandeka-n-si ji'in. Duku-n-si.

⁴⁵ Hora n-xee-s, n-kuyatni-s Jesús, te n-xia'an-s:

—¡Maestru! ¡Maestru!

Te n-teyu'u-s-ia.

⁴⁶ Se ijan n-ka tñi Jesús, te xndeka ña'a presu-s jua'an.

⁴⁷ Ko ñin se nujuiin ijan, n-tava-s machiti-s, te n-xa'nde-s do'o ñin se xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁴⁸ Te n-xijan tnu'u Jesús nuu se n-ka xee:

—¿Kuu-r ñadu'u xa n-ka kixee-n xne'e-n machiti, carruti, xa kandeka ña'a presu-n ji'in a?

49 K̄i u xi'in k̄i u n-xo tuu-r xi'in-n. N-xo dakua'a-r ñayiu veñu'u, ko ña n-ka tñi ña'a-n. Du'a kuu xa jin tna'a xa ja'an tnu'u lanyuux.

50 Ijan se dakua'a-ia, ntdaa-s n-ka dandoo-ia, te n-ka xino-s.

51 Te iin se kuu solteru ndijun-s Jesús. Ndixi-s da'ma kidi-s. Te n-ka tñi ña'a se ijan.

52 Te n-dandoo-s da'ma-s, te n-xino-s. Jua'an vichi-s.

N-xo nujuiin Jesús nuu juxtixia

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Te se ijan, xndeka-s Jesús jua'an nuu dutu taxnuni ka. Ijan n-ka nataka ntdaa dutu ka taxnuni, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés.

54 Xika ndijun Spedru Jesús, nde nuke'e dutu taxnuni ka. Ijan nukoo-s, xi'in se ka kuu policia ka ndvidi-s yunu'u koko.

55 N-ka nduku dutu ka taxnuni xi'in ntdaa juxtixia, seyii tekuechi koio Jesús, xa ka'ni koio-s-ia. Ko ña n-ka ni'i-s ni iin kuechi-ia.

56 Chi kue'e-s n-ka tekuechi ña'a, ko meni tnu'u vete n-ka ja'an-s. Ni iin tnu'u, ña n-ka ja'an iin nuu-s.

57 Dava-s n-ka ndojuiin, te n-ka tekuechi-s-ia. Ko ña ndaa xa n-ka ja'an-s. N-ka ja'an-s:

58 —N-ka tekuda xa n-ja'an-s: “Kanu-r veñu'u ya'a, veñu'u n-ka kidava'a seyii, te nuu uni k̄i u ndadava'a mee-r inka xa ña kidava'a nda'a seyii.”

59 Ko ni xa'a ña n-ka ja'an iin nuu-s.

60 N-ndojuiin dutu taxnuni ka me'ñu-s ntdaa-s, te n-xijan tnu'u-s Jesús:

—¿Ma ja'an-n ni ñn tnu'u xa ka tekuechi ña'a se ya'a u?

⁶¹ Ña n-ja'an-ia. Ni ñn tnu'u ña n-ja'an-ia. Inka vuelta n-xijan tnu'u dutu taxnuni ka nuu-ia:

—¿Ndo'o kuu Cristu, Da'ya Yñi Ianyuux Ii a?

⁶² N-ja'an Jesús:

—Kuu-r. Kunde'a koio-n Se kuu ñani tna'a ñayiu ku nukoo nda'a kua'a Ia Taxnuni. Kunde'a koio-n-ia, hora ndixi-ia xiti vikó andiu.

⁶³ Te n-ndata dutu taxnuni ka da'ma-s, xa dande'a-s ñayiu xa jandixa mee-s xa kui'a n-ja'an Jesús Ianyuux. N-ja'an-s nuu juxtixia:

—Ña ndoñu'u ka-ro se kajan tnu'u-ro.

⁶⁴ Xá n-ka tekú mee-n xa n-ja'an-s xa ñn nuu kuu mee-s xi'in Ianyuux. ¿Nax ka kachi koio-n?

Te ntdaa-s n-ka ja'an xa io xa ka'ni-s-ia.

⁶⁵ Dava-s n-ka kixe'e xa tudii-s-ia. Te n-ka duku-s nuu-ia. N-ka jani-s-ia. Yo u'u n-ka kida-s-ia. Te n-ka ja'an-s:

—¡Jinitnuni jundu janña'a!

Te loko n-ka jani se ka kuu policía nuu-ia.

N-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Te nukoo Spedru nuke'e ndi'i. Ijan n-xee ñn dichi xinokuechi nuu dutu taxnuni ka.

⁶⁷ N-xini-i Spedru ndvidi-s yunu'u koko. N-xo nde'a-i-si. N-ja'an-i nuu-s:

—Mee-n tuku n-xo kunduu xi'in Jesús, té Nazaret.

⁶⁸ N-ja'an-s:

—Ña ndaa. Ña xini-r-si. Ña kutnuni ini-r nax ja'an-n.

Te n-kee-s nuke'e. Hora ijan ni, n-kana li'i.

⁶⁹ Inka vuelta n-xo nde'a-i-si. Te n-kixe'e-i ja'an-i nuu se xnii ijan:

—Mee-te kuu ñn tna'a mee-te.

⁷⁰ Inka vuelta n-ja'an Spedru xa ña xini-s Jesús. Na'a ka n-kuu, te se xnii ijan n-ka ja'an nuu Spedru:

—Xandaa kuu xa tna'a mee-n kuu-s. Chi se Galilea kuu-n, chi ñn nuu tnu'u ja'an-n xi'in se Galilea.

⁷¹ N-kixe'e Spedru xa chinaa-s:

—¡Ña xini-r se ja'an-n!

⁷² Hora ijan ni, n-kana li'i vuelta kuu uu. Te n-naja'an Spedru tnu'u n-ja'an Jesús nuu-s: “Antecas xa kana li'i uu vuelta, te uni vuelta ja'an mee-n xa ña xini ña'a-n.” Te xaxe'e xa n-naja'an-s xa'a, n-kixe'e-s xa nda'i-s.

15

N-xo nujuin Jesús nuu Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Ne'e datne, n-ka kida ñn nuu dutu ka taxnuni, xi'in sexa'nu ka taxnuni nuu ñayiu Israel, xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, xi'in ntdaa juxtixia ñayiu Israel. Duku Jesús xndeka ña'a-s jua'an nuu gobernador nani Pilato.

² N-xijan tnu'u Pilato Jesús:

—¿Ndo'o kuu se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a? N-ja'an Jesús:

—Mee-n ja'an.

³ Te kue'e n-ka tekuechi dutu ka taxnuni mee-ia.

⁴ Inka vuelta n-xijan tnu'u Pilato nuu-ia:

—¿Ma ja'an-n ni ñn tnu'u a? Teku-n xa kue'e xa kue'e ka tekuechi ña'a-s.

⁵ Ko ña n-ja'an Jesús ni ñin tnu'u. Te ña n-kua'a Pilato xa kutnuni ini-s xa du'a kuu.

“¡Katakaa-s nuu curuxi!”

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38-19:16)

⁶ Te viko Paxcua dayaa gobernador ñin se yindi'u vekaa. Dava'a nga seyïï ka juini ñayiu.

⁷ Vekaa yindi'u ñin se nani Barrabás. N-ndunde'e-s xi'in se xnetna'a xi'in-s nuu gobierno, te n-xa'ni-s ndiyi.

⁸ N-ka xee kue'e ñayiu nuu tuu Pilato, te n-ka xijan-i xa kada Pilato nani kida-s.

⁹ Te n-ja'an Pilato:

—¿Ka juini-n xa dayaa-r se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel a?

¹⁰ Chi na'a-s xa dutu ka taxnuni xndeka Jesús jua'an nuu-s, xaxe'e xa ka kukuedi ini-s nuu-ia.

¹¹ Ko n-ka kidajuexa dutu ka taxnuni nuu ñayiu, xa kajan koio-i xa dayaa Pilato Barrabás.

¹² Ìnka vuelta n-xijan tnu'u Pilato ñayiu:

—¿Te nax kada-r se ka danani-n se kunxa'nu ka ñayiu Israel?

¹³ Ìnka vuelta n-ka kana-i:

—¡Katakaa-s nuu curuxi!

¹⁴ N-xijan tnu'u Pilato:

—¿Na kuechi n-kida-s?

Ko kue'e ka n-ka kana xee-i:

—¡Katakaa-s nuu curuxi!

¹⁵ N-xani ini Pilato xa va'a ka xa kada-s xa ka juini ñayiu. N-dayaa-s Barrabás. N-ta'u tniu-s soldado xa chirrión ñïï jani koio-s Jesús, te n-xia'an-s-ia nuu-s, xa katakaa ña'a koio-s.

16 Xndeka soldado Jesús jua'an nde nuke'e vetniu nani pretorio. Ijan n-ka kana-s dava ka soldado xyuku ijan.

17 N-ka dandukutu-s Jesús da'ma tndee. N-ka kidava'a-s corona tnuyiki, te n-ka dakeé-s diki-ia.

18 N-ka kixe'e-s xa kada kee-s viva-ia. N-ka kida bula ña'a-s:

—¡Viva, se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel!

19 Vara n-ka jani-s diki-ia, te n-ka tudii-s-ia. N-ka xe juiin xiti-s nuu-ia, ná kuu xa koo koio-s xañu'u nuu-ia. Ko ña ndaa, chi ka kida bula-s-ia.

20 Na n-ya'a xa loko n-ka xakundee-s-ia, n-ka tava-s da'ma tndee, te xi'in da'ma mee-ia n-ka nadandukutu ña'a-s. Ijan xndeka-s-ia jua'an, xa katakaa-s-ia nuu curuxi.

N-ka xatakaa-s Jesús

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 N-ka kidajuexa-s ñin seyii, xa kuido-s curuxi Jesús. Nani-s Simón, se ñuu nani Cirene kuu-s. Taa Alejandro xi'in Rufo kuu-s. Juan ndixi-s ichi yuku.

22 Xndeka-s-ia jua'an nde nuu nani Gólgota. Gólgota juini kachi Nuú Yiki Diki Ndiyí.

23 N-ka xia'an-s vinu daka xi'in yuku nani mirra, xa ko'o-ia. Ko ña n-juini-ia.

24 N-ka xatakaa-s-ia. Te n-ka tava-si suerte, xa jini-s nuu ndeda-s ni'i da'ma-ia.

25 Kaa ñin datne kuu hora n-ka xatakaa-s-ia.

26 Nuú ñin pedazu tabla, n-ka chidotnuni-s xa n-ka tekuechi-s-ia: “Se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel.” N-ka tenee-s letreru jan diki curuxi.

27 Diñi n-ka xatakaa-s uu ñadu'u. ñin-s nuu curuxi diñi kua'a-ia, te inka-s nuu curuxi diñi datni-ia.

28 Du'a n-xetna'a tnu'u Ianyuux: “Nani n-ka kida-s se ka kida kuechi, dani n-ka kida-s Jesús.”

29 Kui'a n-ka ja'an ñayiu ka ya'a ichi ijan. Ka dakuiko diki-i, xa ka xakundee-i-ia. Ka xia'an-i:

—¡Aa! ¡Se kanu veñu'u, te ndadava'a-s nuu uni ki'u!

30 ¡Dakaku mee-n! ¡Ta nuu nuu curuxi!

31 Dutu ka taxnuni du. Xi'in se ka tu'a va'a tnu'u n-chidotnuni Moisés, n-ka xakundee-s-ia. N-ka ja'an iin-s nuu inka-s:

—N-dakaku-s inka ñayiu, ko ña kua'a-s xa dakaku-s mee-s.

32 Na nuu Cristu curuxi. Se kunxa'nu ka nuu ñayiu Israel, na nuu-s curuxi xa kunde'a-ro, te jandixa-ro-s.

Di'uni uu se n-takaa xi'in-ia, kui'a n-ka ja'an-s-ia tuku.

N-xi'í Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Kaa x-uu xi'in nde kaa uni kaa xañini, n-kunee ñuñayiu.

34 Te kaa uni kaa xañini, n-kana xee Jesús:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Juini kachi: Taa-da Ianyuux, Taa-da Ianyuux, ¿nakuenda n-dandoo ña'a-n?)

35 N-ka tekú dava se xnii ijan nax n-ja'an-ia, te n-ka ja'an-s:

—Kunini koio-n, kana-s Elías.

36 Te xino iin-s, te vinagri n-dandoyo-s iin xa ndatachi. N-tetnii-s diki tnuyoo, te n-xia'an-s-ia xa ko'o-ia. N-ja'an-s:

—Da na koo na'i-s. Na jini-ro nux kixi Elías, xa nune'e ña'a-s nuu curuxi.

37 Ko n-kana xee Jesús, te n-xi'í-ia.

³⁸ Hora ijan ni, n-ndata dava da'ma ndi'u veñu'u Jerusalén. Nde ñiki xi'in nde xe'e da'ma, n-ndata.

³⁹ Te yatni curuxi, nujuiin daa ñin centurión. Se taxnuni nuu soldado romano kuu-s. N-xo nde'a-s-ia, hora n-kana xee-ia te n-xi'í-ia, te n-ja'an-s:

—Xandaa kuu xa se ya'a n-kuu Da'ya Yi Ianyuux.

⁴⁰ Ijan xnde'a xika ñadi'i tuku. Nu ñadi'i jan tna'a María, ñadi'i ñuu nani Magdala, xi'in ñnka María kuu ñi'i Jacobo se luchi ka xi'in José. Ñá nani Salomé du.

⁴¹ Na n-xo tuu Jesús Galilea, n-ka kunduu ñadi'i jan xi'in-ia, te n-ka chindee-ña-ia. Kue'e ñnka ñadi'i tuku. N-ka xee-ña xi'in-ia Jerusalén.

N-ka kuxi-s yiki kuñu ndi Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁴² Te xañini, na vax kunee, ka kida tu'a ñayiu xa xee kiu ndetatu.

⁴³ Te José, se ñuu nani Arimatea, n-xee-s nuu tuu Pilato. Juxtixia va'a kuu José. Ndetu-s xa taxnuni Ianyuux nuu ñayiu. N-xajan-s anu-s, te jua'an-s nuu Pilato, te n-xijan-s yiki kuñu ndi Jesús.

⁴⁴ Ña n-kua'a Pilato xa jandixa-s xa yachi n-xi'í-ia. N-kana-s centurión, te n-xijan tnu'u-s nahora n-xi'í Jesús.

⁴⁵ Na n-teku-s tnu'u centurión, te n-xejoon-s xa kandeka José yiki kuñu ndi Jesús jua'an.

⁴⁶ N-xeen José da'ma va'a, te n-nune'e-s yiki kuñu ndi Jesús nuu curuxi. N-duku ni'na-s-ia da'ma jan, te n-dakeé ña'a-s xiti ñin yau kava. Dada n-dakuiko tutuu-s ñin toto ka'nu, toto tkute, xa kundi'u yuyau.

47 Te nde'a María Magdalena xi'in María, di'i José, ndexu n-xajan-s-ia.

16

*N-nandoto Jesús nuu n-kuu-ia ndiyi
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)*

¹ Na n-ya'a kiu ndetatu, n-ka xeen ñadi'i yuku xe'en va'a, xa ji'in-ña jin dakuchi-ña ñii ndi Jesús. María Magdalena xi'in María, di'i Jacobo, xi'in Salomé.

² Kiu ki'na nuu semana, ne'e n-ka kee-ña xa xee-ña nuu kaa yiki kuñu ndi Jesús. Na n-tuu, n-ka xee-ña yau kava jan.

³ N-xijan tnu'u tna'a-ña:

—¿Jundu dita toto ndi'u yuyau?

⁴ Ko hora n-ka xo nde'a-ña, n-ka xini-ña xa xá n-xiko juiin toto yuyau. Yo loko ka'nu toto jan, yo vee.

⁵ Na n-ka kiu-ña xiti yau kava, n-ka xini-ña ñin solteru nukoo ñin lado nda'a kua'a. Ni'na-s da'ma kuixi, da'ma kani. Te n-ka yu'u-ña.

⁶ Ko n-ja'an-s:

—Maxku yu'u ka-n. Nanduku-n Jesús, se ñuu Nazaret, se n-xitakaa nuu curuxi. Ko xá n-nandoto-ia, ña yoo-ia ya'a. Kunde'a koio-n nuu n-kaa-ia.

⁷ Juan nu'u-n. Juña tnu'u koio-n se n-dakua'a-ia xi'in Spedru: “Ditna ka mee-ia naxee Galilea. Ijan kunde'a koio-n-ia, nani n-ja'an-ia nuu-n.”

⁸ Xino-ña n-ka kee-ña yau kava. Xni'i-ña, te ka yu'u anu-ña. Ña n-ka ja'an ka-ña ni ñin tnu'u nuu ni ñin ñayiu, chi n-ka yu'u anu-ña.

*N-kixee Jesús nuu María Magdalena
(Jn. 20:11-18)*

⁹ Ne'e datne, kiu ki'na nuu semana, n-nandoto Jesús. Ditna ka n-xee-ia nuu María Magdalena. Te xá n-kuu kue'e kiu, n-kine'e-ia uxa tachi u'u anu-i.

¹⁰ Te mee-i juan juña tnu'u nuu ñayiu n-ka xo kunduu xi'in-ia. Ñayiu jan, kue'e n-ka xo tnau ini-i, te n-ka xo nda'i-i.

¹¹ Na n-ka tekui-xa n-nandoto Jesús te n-xini María Magdalena mee-ia, ña n-ka jandixa-i xa n-nandoto-ia.

*N-kixee Jesús nuu uu se n-dakua'a-ia
(Lc. 24:13-35)*

¹² Na n-ñini ka, ka xika uu seyii ichi jua'an yuku. N-xee Jesús nuu-s, ko tuku kaa-ia.

¹³ Juan nu'u-s, te n-ka xian tnu'u-s nuu dava ka-s, ko dani ña n-ka jandixa-s mee-s.

“Juan juña tnu'u koio-n tnu'u va'a Ianyuux nitu'u ñuñayiu”

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ N-ñini ka, n-ka nukoo uxi ñn se n-dakua'a-ia, xa kax koio-s, te n-xee Jesús nuu-s. N-kudeen-ia nuu-s, xaxe'e xa ña ka jandixa-s, te ña juini anu-s xa jandixa-s. N-kudeen-ia nuu-s, xaxe'e xa ña n-ka jandixa-s ñayiu n-ka xini-ia xa n-nandoto-ia.

¹⁵ N-ja'an-ia nuu-s:

—Jua'an koio ntdaa ñuu ñuñayiu, juan juña tnu'u koio tnu'u va'a Ianyuux nuu ntdaa ñayiu.

¹⁶ Dava'a nga ñayiu jandixa ña'a mee-r, te juen-dute-i, te dakaku ña'a Ianyuux mee-i, xa ma ji'in-i andea. Dava'a nga ñayiu ma jandixa ña'a mee-r, ma dakaku ña'a Ianyuux mee-i.

¹⁷ Nux jandixa ña'a ñayiu mee-r, te kada-r xa kada koio-i milagru, te kada-r xa kine'e koio-i tachi u'u anu ñayiu. Ja'an koio-i tnu'u xee.

¹⁸ Nux tñii koio-i koo, ko ña tuu nax kada ña'a-ti. Te nux ko'o-i ñin xa kuu venenu, ma kada dañu ña'a. Kajan ndodo koio-i nda'a-i ñayiu ku'u, te ndva'a ñayiu ku'u.

Juan nu'u Jesús nde andiu

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Na n-ya'a xa n-ja'an-ia tnu'u ya'a, n-nakueka Ianyuux Xto'o-ro Jesús juan nu'u nde andiu. Ijan nukoo-ia vitna, nda'a kua'a Ianyuux.

²⁰ Te n-ka xe'en se n-dakua'a-ia nitu'u ñuñayiu. N-ka xian tnu'u-s tnu'u va'a Ianyuux nuu ñayiu. Te n-chindee Xto'o-ro Jesús mee-s. N-kida-ia xa n-ka kida-s milagru, te du'a n-ka jandixa kue'e ñayiu tnu'u-s. Amén, du'a na koo.

Tnu'u va'a tnu'u Jesucristo
New Testament in Mixtec, Diuxi-tilantongo
(MX:xtd:Mixtec, Diuxi-tilantongo)

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Diuxi-tilantongo

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, Diuxi y Tilantongo [xtd], Mexico

Copyright Information

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, Diuxi-tilantongo

© 2001, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

601f9a87-70f6-56f7-8175-fc2dac9c9f9a